

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**NACISMUS A FAŠISMUS, JEHO HISTORIE A VÝVOJ V
EVROPĚ**

Autor práce: Martina Tylová

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Prezenční forma

Vedoucí práce: Mgr. Štěpán Strnad

Katedra: katedra společenských věd

2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovávala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Štěpánu Strnadovi za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod.....	5
Cíl a metodika bakalářské práce.....	6
1. Definice fašismu.....	6
1.1. Výklad fašismu.....	8
1.2. Počátek fašismu.....	8
1.3. 19. století.....	10
1.4. 20. století – meziválečné období.....	11
1.5. 2. světová válka.....	13
1.6. Fašistická Itálie.....	16
2. NÁRODNÍ SOCISLISMUS.....	19
2.1. Rasová a náboženská politika.....	21
2.2. Nacionalismus.....	22
2.3. Výmarská republika do roku 1933.....	25
2.4. Nacistické Německo od roku 1933 - 1945.....	28
2.5. Hospodářství v nacistickém Německu.....	32
3. ROZDÍLY MEZI NACISMEM A FAŠISMEM.....	33
4. NEONACISMUS A NEOFAŠISMUS V EVROPĚ.....	38
4.1. Velká Británie.....	39
4.1.1. Skinheadské hnutí a hudba bílé síly.....	41
4.2. Francie.....	42
4.3. Itálie.....	43
4.4. Německo.....	44
4.5. Rakousko.....	46
4.6. Belgie.....	47
5. Neonacismus v České republice.....	48
5.1. Dělnická strana a její nástupkyně.....	51
Závěr.....	54
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	55
SEZNAM ZKRATEK.....	56
ABSTRAKT.....	57
ABSTRACT.....	58

Úvod

Téma bakalářské práce je nacismus a fašismus, jeho historie a vývoj v Evropě. Tyto hnutí se sebou úzce souvisí, můžeme zde najít spoustu společných rysů. Bakalářská práce má za úkol představit tyto politické směry, ukázat jejich vývoj a následně působení na evropské státy v 21. století.

Je potřeba si uvědomit, že tyto režimy ovlivnily celou Evropu. Především se to týká období 2. světové války. Téma jsem si zvolila z důvodu mého zájmu o vliv těchto režimů na 21. století, a abych o tom zjistila nejvíce informací, rozhodla jsem se, začít od začátku, to znamená chvílí, kdy nacismus a fašismus vznikli. Z toho důvodu bakalářská práce začíná vznikem a historií. Je nutné, aby se každý člověk zajímal o tuto problematiku. Důvodem je velice rozrostlá síť neonacistických a neofašistických hnutí v Evropě. Abychom tyto hnutí pochopili, musíme vědět, z čeho tato hnutí čerpají. V dnešní době je to velice ožehavé téma. Je potřeba se zamyslet nad tím, zda benevolence k těmto neonacistickým hnutím není až příliš velká a zda to nepředstavuje hrozbu pro dnešní Evropu. Práce má ukázat nebezpečí těchto hnutí, které plyne ze zkušenosti z doby 2. světové války.

Zájmem bakalářské práce je představit tyto politické směry, jejich počátky a průběh v Evropě. Dále pak srovnat v čem se liší a v čem si jsou podobné. Poslední kapitolou se dostaneme do poválečné doby a jednotlivých zemí Evropy, zde si představíme jednotlivá neonacistická a neofašistická hnutí. Pokračovat budeme, až do dnešní doby to znamená 21. století.

Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je ukázat rozdíly nacismu a fašismu a jejich působení na dnešní Evropu. První kapitola bakalářské práce se bude zaměřovat na fašismus. Začátek kapitoly se pokusí přiblížit definice fašismu, je to velice složité, fašismus jako historický fenomén byl natolik složitý, že je těžké určit jeho hlavní principy či nějaké normy. Proto se tato kapitola pokusí ukázat, kde tedy fašismus začíná a kde končí. Která hnutí a které režimy lze tedy hodnotit jako skutečně fašistické. Jaké jsou výklady fašismu. Počátky hnutí a průběh fašismu v jednotlivých stoletích. Dále v jakém století měla největší váhu a kdo tento režim prosazoval.

Další kapitola představí národní socialismus, jako ideologii Národně socialistické německé dělnické strany. V tomto směru jsou sloučeny dvě doktríny: fašistická víra a rasistické přesvědčení árijské rasy. Vnitřní stránka národního socialismu byla méně sofistikovaná a méně zajímavá než francouzský nebo italský fašismus, i když navenek byl ze všech nejpompéznější a v jistém směru nejúspěšnější. Dále zde bude možné nalézt rasovou a náboženskou politiku, a víru v biologickou nadřazenost árijských národů. Další částí této kapitoly bude vývoj nacismu v Německu, od Výmarské republiky až po konec 2. světové války.

Shrnutím těchto dvou kapitol bude 3. kapitola, která představí hlavní rozdíly mezi fašismem a nacismem. Budou zde ukázány jednotlivé rysy, a ty následně budou srovnány.

Dále se v závěru práce podíváme na tyto směry v 21. století. To znamená představení neonacismu a neofašismu v Evropě. Kapitola bude zaměřena na evropské státy, kde nalezneme pozůstatky nacismu a fašismu. Jaké byly důvody poválečného návratu těchto směrů. Jaká neonacistická a neofašistická hnutí najdeme v jednotlivých zemích a jak proti nim jednotlivé státy bojují. Poslední částí bakalářské práce bude neonacismus v České republice. Jaká jsou zde extrémistická hnutí. Vývoj a změny v Dělnické straně. A co znamenalo zrušení Dělnické strany.

1. DEFINICE FAŠISMU

Definovat fašismus je obtížné, a to přinejmenším ze dvou důvodů. Za prvé, občas se zpochybňuje, zda fašismus lze v nějakém rozumném smyslu považovat za ideologii. Fašismus, který postrádá nějaké racionální a ucelené jádro, vypadá, jak se vyjádřil Hugh

Trevor-Roper, jako „zcela neuspořádaný náhodně posbíraný shluk idejí“¹. Například Hitler označoval své myšlenky slovem Weltanschauung čili „světový názor“, místo aby hovořil o nějaké usoustavněné ideologii. V tomto smyslu je světový názor určitým uzavřeným souborem postojů bezmála náboženského charakteru, kterým je spíše třeba se upsat a věřit než je racionálně analyzovat a diskutovat o nich. Na idejích a teoriích fašisty nelákalo to, že pomáhají intelektuálně se zmocnit světa a porozumět mu, ale že dokáží burcovat k politické aktivitě. Učiníme tudíž zřejmě lépe, když nebudeme fašismus prezentovat jako ideologii, ale budeme v něm spatřovat spíše jakési politické hnutí nebo dokonce politické náboženství. Přesto, jak si ještě si ještě ukážeme, sám důraz, který fašisté kladli nikoli na ideje, ale na akci, nikoli na intelekt, ale na duši, byl výsledkem určitého významného intelektuálního a filozofického posunu, totiž prudké reakce na racionalistické ideje osvícení.

Za druhé, fašismus jako historické fenomén byl natolik složitý, že je těžké určit jeho hlavní principy či nějaké „fašistické minimum“, chápeme občas jako jakýsi zárodek fašismu. Kde tedy fašismus začíná a kde končí? Která hnutí a které režimy lze tedy hodnotit jako skutečně fašistické? Vyslovovaly se například pochybnosti, zda lze za fašistické označit například císařské Japonsko, vichystickou Francii, Frankovo Španělsko, Perónovu Argentínu nebo dokonce i Hitlerovo Německo.

K pokusům definovat ideologické jádro fašismu patří teorie, že fašismus je „odpor vůči transcendentnu“, se kterou přišel Ernst Nolte, názor A. J. Gregora, že fašismu se snaží vybudovat „totálně charismatické společenství“, tvrzení Rogera Griffina, že fašismus je „palingenetický ultranacionalismus“ (palingenesis znamená neustálé obnovování) a teze Rogera Eatwella, podle níž fašismus představuje jakousi „holisticko-nacionální radikální třetí cestu“². I když každá z těchto tezí nepochybně upozorňuje na některý z významných rysů fašismu, těžko souhlasit s názorem, že fenomén tak beztvary, jakým je fašistická ideologie, lze definovat jednou větou. Učiníme patrně nejlépe, když pojmenujeme určitý soubor témat, které společně představují strukturální jádro fašismu. K nejdůležitějším z nich patří:

- antiracionalismu
- boj
- vůdcovství a elitismus
- socialismus

¹ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., s. 2005.210-212

² HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., s. 2005. 210-212

- ultranacionalismus³

1.1. Výklad fašismu

Fašismus můžeme vykládat několika způsoby. Nejstarší koncepcí fašismu je socialistická. Je takřkajíc starší než fašismus sám. Když Mussolini přešel v říjnu 1914 po tvrdých bojích ve svém svědomí k intervencionismu, chtěl jej chápat ještě naprosto jako socialistický intervencionismus ve prospěch napadených národů. Jeho pokus přivést stranu na novou linii ale ztroskotal, a když si již tři týdny po svém odstoupení z vedení Avanti! vytvořil vlastní noviny, pokládali si jeho bývalí soudruzi v jeho bývalém listu neúprosně a stále znovu otázku: „Kdo platí?“ Nemohla být sice ani tehdy a nemůže být ani dnes jednoznačně zodpovězena, ale zafixovala až dodnes platnou základní linii socialistického výkladu. Přitom Mussolinimu bezpochyby křivdí, pokud naznačovala, že ze svých politických obrátů ten nejlépe odůvodněný provedl pro peníze. Odkrývá ale nedotknutelnou pravdu, když Mussoliniho chudobu a nákladnost publicistické činnosti nechává vyústit v tezi, že musel být minimálně objektivní kartou v čísi hře a že tato hra byla především antisocialistická. Toto pojetí je socialistům velmi hmatatelně potvrdilo, když jejich mocenské pozice a svazy, které ještě nemnoho měsíců předtím naháněly buržoazii strach, byly během let 1921-1922 fašisty se zcela neskrývanou podporou statkářů, velkoburžoazie a dokonce i státu rozbity. Základním rysem všech socialistických výklad je to, že ve fašismu spatřují sekundární fenomén, který za určitých a nutných podmínek pramení z jedné z obou základních sociálních skutečností (totiž z buržoazie v protikladu k proletariátu).⁴

1.2. Počátek fašismu

Organický, kmenový, povýšenecký nacionalismus se zakládal na biologickém determinismu a byl především uvedením intelektuální revoluce z přelomu století do politiky. Díky Barrésovi, Maurrasovi a Corradinimu (který vytvořil ideu „proletářského národa“) se nacionalismus stal souvislou politickou teorií. Spojil se zcela přirozeně s druhým prvkem fašistické rovnice – revizí marxismu, již na začátku 19. století provedl Georges Sorel a teoretikové italského revolučního syndikalismu. Pokud nevezmeme v úvahu tuto původně socialistickou vzpouru proti materialismu, stěží fašistickou ideologii pochopíme. Po intelektuální stránce byla významně ovlivněna sociálním darwinismem, antikarteziánskou a antikantovskou filozofií Bergsona a Nietzscheho,

³ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., 2005. s. 210-212

⁴ NOLTE, E., *Fašismus ve své epoše*. Dobeš Jan. 1. vydání. Praha: Agro, 1998. s. 47-48.

psychologií Le Bona a Paretovou sociologií. Jejím bezprostředním kontextem byly daleko rozsáhlé změny, jež se děly v kapitalistické ekonomice, v buržoazní společnosti a v životě dělnické třídy – změny, které se odvíjely zcela opačným směrem než očekávali marxisté.

Sorel nahradil racionalistické, hegelovské základy marxismu antimaterialistickými, voluntaristickými a vitalistickými prvky. Tato forma socialismu představovala filozofii akce založenou na intuici a kultu síly, vitality, aktivismu a heroismu. K tomu, aby byly masy probuzeny, uvažoval Sorel, nebylo třeba logického zdůvodňování, ale mýtů, systém představ, jež ohromí imaginaci. Když se ukázalo, že mýtus o generální stávce a proletářském násilí není účinný, protože proletariát nebyl schopen splnit svou roli revolučního činitele, nemohli sorrelovci jinak, než marxismus opustit a nahradit proletariát velkou narůstající silou: národem jako celkem. Takovým způsobem se dospělo k socialismu pro všechny, ztělesňujícímu novou ideu revoluci, jedinou, která není charakterizována třídním bojem. Tak k fašismu přispěl Sorel, revoluční syndikalisté a nonkonformisté z Francie a Itálie.

Mezi nimi byli teoretikové revolučního syndikalismu, např. Arturo Labriola, Robert Michels, Sergio Panunzio a Paolo Orano a jejich souputník Benito Mussolini. Spojení mezi Mussolinim a revolučními syndikalisty bylo velmi pevné už roku 1902 a v období předcházející první světové válce se Mussoliniho názory vyvíjely v jejich stínu. Roku 1914 vytvořili Mussolini a revoluční syndikalisté spolu s Corradiniho nacionalisty čeho intervencionistického hnutí, a syntéza radikálního nacionalismu a nového typu socialismu se tak stala politickou realitou. Během války se revoluční syndikalismus přeměnil v nacionální syndikalismus a poté ve fašismus.

V oblasti politické teorie našla tato syntéza jasné vyjádření již v letech 1910 – 1912 v publikacích jako Sešity Proudhonova kroužku (Les Cahiers du Cercle Proudhon) ve Francii a především Vlčici (La Lupa) v Itálii. Nacionalisté a revoluční syndikalisté chtěli nahradit obchodní civilizaci své doby civilizací mnichů a válečníků, bojechtivou, mužnou a heroickou civilizací, v níž by na místo buržoasního hedonismu a egoismu nastoupil smysl pro oběť. Tento nový svět měla vytvořit elita vědomá si svých povinností a schopná vést masy – jež samy byly pouze státem do boje.

Tyto konstitutivní prvky fašistické ideologie, propracované před srpnem 1914, se znovu objevily v téměř totožné podobě ve dvacátých a třicátých letech jak v Itálii, tak i jinde: u francouzských fašistů, kteří vyšli z pravice např. Georgette Valoise, Roberta Brasillache, Pierre Drieu La Rochelle a dřívějších francouzských socialistů a komunistů, jako byli například Marcel Deat či Jacques Doriot. Dalšími příklady byly Jose Antonio

Primo de Rivera ve Španělsku, Léon Degrelle v Belgii a Corneliu Zelia Codreanu v Rumunsku.⁵

1.3. 19. století

Slovo „fašismus“ je odvozeno od latinského slova fascēs, které označovalo svazek prutů se sekyrou, odznak úředníků v antickém Římě. V 90. letech 19. století se v Itálii toto slovo užívalo na označení politické skupiny zpravidla revolučních socialistů. Teprve poté, co Mussolini začal užívat toto slovo užívat na označení ozbrojených polovojenských uskupení, která zakládal za 1. světové války a po ní, nabyl výraz fascismo vyhraněně ideologického významu. Přesto se patrně žádné politické výrazy neužívají tak nahodile a nepřesně jako „fašistický“ a „fašismus“. Používají se zpravidla pejorativně a někdy v podstatě bez rozmyslu jako politické nálepky, které se vždy hodí a které lze vždy zneužívat. Například slova „fašista“ a „diktátor“ se běžně používají téměř jako synonyma na označení někoho, kdo zastává nebo vyjadřuje netolerantní nebo neliberální názory. Fašismus by se však neměl klást na úroveň pouhému útlaku či represí.⁶

Fašismus byl celoevropským jevem a existoval na třech úrovních jako ideologie, jako politického hnutí a jako forma vlády. Z hlediska dějin idejí nebyla první světová válka takovým předělem, jakým se jeví být v tolika jiných oblastech. Fašismus nepatří pouze do meziválečného období, ale do celého úseku dějin, který začíná modernizací evropského kontinentu na konci devatenáctého století. Intelektuální revoluce z přelomu století a vstup mas do politiky daly vzniknout fašismu jako systému myšlení i jako postoji k základním problémům civilizace. První světová válka a ekonomická krize ve třicátých letech daly vznik společenským a psychologickým podmínkám nutným k vybudování fašistického hnutí, ale nevytvořily fašistickou ideologii.⁷

Charakteristické pro každý fašismus (a fašismus zůstal ve své epoše vždy „národním fašismem“) je spojení nacionalistického a socialistického motivu. Nejen typologicky, ale i ve stávajícím časovém vývoji ustupuje socialistický motiv stále silněji do pozadí. Na spodním (vnitřním) pólu by své místo musel najít raný italský fašismus právě tak jako raná falanga, které v průběhu doby oba dospěly ke středové pozici, zatímco německý národní socialismus z ní vyšel a socialistický motiv brzy zcela

⁵ MILLER, D., COLEMANOVÁ, J., *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Kuchtová Jana. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2003. 109-111 s

⁶ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., 2005. 210-212 s.

⁷ MILLER, D., COLEMANOVÁ, J., *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Kuchtová Jana. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2003. 109-111 s.

ustoupil nacionalistickému.

Antisemitismus nebyl v italském fašismu až hluboko do 30. let oficiálně přítomen. Jeho potenciální existenci ale lze, i u Mussoliniho, prokázat již mnohem dříve, a nechybí v žádném fašismu.⁸ Právě v 19. století lze nalézt doktríny a kořeny hlavních fašistických myšlenek, tím, co je navzájem propojilo a dodalo jim tvářnost, byly 1.světová válka a to, co po ní následovalo, zejména mocná a opojná směsice války a revoluce. V nejdramatičtější podobě se fašismus zformoval v Itálii a v Německu.⁹

1.4. 20. století – meziválečné období

Do první světové války se Evropa vyvíjela směrem k politické demokracii. Vítězství Dohody tuto tendenci dokonce na čas i posílilo: Německo a některé nástupnické státy Rakousko-Uherska se staly parlamentními demokraciemi. Avšak v mnoha zemích se ukázalo, že nové demokratické režimy stojí na vratkých základech. A to nejen v zemích zaostalých, ale i v tak vyspělém průmyslovém státě jako je Německo a Itálie. Brzy po válce vyvstal demokratickým a socialistickým silám nový a vážný nepřítel fašismus.

Před první světovou válkou bylo kapitalistické zřízení v industrializovaných zemích celkem stabilní. Výkonná moc byla v rukou sil spjatých s buržoazií a statkáři. Sociální demokracie z ní byla vyřazena a stála všude v opozici, takže neměla přímý podíl na státní moci. Pro konec války a poválečná léta byl však charakteristický mocensko-politický nástup dělnické třídy - ať v podobě Říjnové revoluce v Rusku, listopadové v Německu, účasti na koaličních vládách nebo později při vytvoření první labouristické vlády ve Velké Británii.

Před rokem 1914 bylo socialistické hnutí omezováno či potlačováno pouze státním aparátem - policií, armádou, soudy. Na sklonku války a po jejím skončení však ukázalo dělnické hnutí v revolucích, stávkách a demonstracích tak velikou sílu, že samotný státní aparát nebyl s to mu čelit. Toto bylo schopno pouze hnutí, které by transformační síly potlačilo v tom, kde byly zdroje jejich vzestupu - v masách lidu.

Takováto síla vznikla těsně po válce nejprve ve dvou zemích, kde místo národního opojení z vítězství či znovunabyté samostatnosti vládlo rozčarování nad výsledkem války. V poraženém Německu a ošizené Itálii. Vystoupení dělnictva proti válce tu vzbudilo reakci nejen nacionalistických důstojníků, poddůstojníků, ale i studentů a maloměšťáků, tedy vrstev, které byly vychovávány v tradičním pohrdání chudšími lidmi. Zde byl sociální základ fašismu.

⁸ NOLTE, E., *Fašismus ve své epoše*. Dobeš Jan. 1. vydání. Praha: Agro, 1998. s. 49.

⁹ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., 2005. 210-212 s.

V Itálii vznikla v roce 1919 Fašistická strana, v roce 1922 byl její vůdce Benito Mussolini jmenován premiérem a v roce 1926 se zrodil monopartijní fašistický stát. V roce 1919 byla také založena Nacionálně socialistická německá dělnická strana (známá jako „nacistická“), která si pod vedením Adolfa Hitlera vědomě osvojila styl Mussoliniho fašistů. V roce 1933 byl Hitler jmenován německým kancléřem a prakticky za rok učinil z Německa nacistickou diktaturu. Ve stejné době se demokracie zhroutila nebo byla zlikvidována ve velké části Evropy tím, co nahradilo, bylo často pravicové, autoritářské nebo nezakrytě fašistické režimy.

Pokud jde o ideologii, nebyl fašismus ani příliš vybíravý, ani důsledný. Vstřebával do sebe ochotně všechno nesocialistické a nemarxistické, co mohlo najít v masách ohlas. Jeho nejvlastnějším východiskem byl nacionalismus a šovinismus a nepohrdl ani extrémním rasismem. Na druhé straně mu nedělalo zvláštních potíží používat i sociálních a do určité míry i socialistických prvků. Jeho myšlenková a ideová výzbroj se vždy přizpůsobovala dané situaci, byla mimořádně pružná a vždy se nesla snahou získat si pozornost, sluch, třeba i dílčí souhlas, na který potom navazovali jeho agitátoři obratnou demagogií, dobře vypočítaný radikalismem a zejména tím, že dovedli nespokojenému občánkovi konkrétně představit jimi označené viníky jeho potíží. Nenávist se tu pak stala pákou "radikalismu" a víry v rychlý obrat, zdrojem "údernického entuziasmu", brutality, ze kterých se pak rodily nejprve divadelní "ukázky moci a síly" a později i rozsáhlý a obvykle dobře organizovaný a usměrňovaný teror jako prostředek cesty k moci. Odpor a boj proti fašistické demagogii nebyl proto ani jednoduchý ani snadný.¹⁰

Fašismus byl jedinou z hlavních ideologií dvacátého století, která se objevila společně se stoletím samotným. Jednalo se o syntézu organického nacionalismu a antimarxistického socialismu, o revoluční hnutí opírající se o odmítnutí liberalismu, demokracie a marxismu. V jádru znamenala fašistická ideologie zavržení materialismu. Liberalismus, demokracie a marxismus byly pokládány za různé aspekty jednoho a téhož materialistického zla. A právě tato vzpoura proti materialismu umožnila počátku století konvergenci antiliberalního a antiburžoasního nacionalismu a odrůdy socialismu, která i přes své odmítání marxismu zůstala revoluční. Tato forma socialismu byla také apriorně antiliberalní a antiburžoasní a její opozice proti historickému materialismu z ní učinila přirozeného spojence radikálního nacionalismu. Fašistická syntéza symbolizovala odmítnutí politické kultury zděděné z osmnáctého století a francouzské

¹⁰ MENCL, V., HÁJEK, M., *Křižovatky 20. století*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1990. s. 98-99.

revoluce. Jejím cílem bylo položit základy nové civilizace. Pouze nová kolektivní a anti-individualistická civilizace byla pokládána za schopnou zajistit trvání lidského společenství, v němž by byly všechny společenské vrstvy a třídy dokonale integrovány. Za přirozený rámec pro takovou harmonickou, organickou mysu byl považován národ, těšící se morální jednotě, jakou by ani liberalismus, ani marxismus hybné síly konflikt a nejednoty nemohly nikdy poskytnout.¹¹

V roce 1938 byl Hitler jmenován německým kancléřem a prakticky za rok učinil z Německa nacistickou diktaturu. Ve stejné době se demokracie zhroutila nebo byla zlikvidována ve velké části Evropy. Tím, co ji nahradilo, byly často pravicové, autoritářské nebo nezakrytě fašistické režimy. V roce 1938 bylo jedinou přetrvávající demokracií ve východní a střední Evropě Československo, zatímco Maďarsko a Rumunsko se stále více klonily k fašismu a ke spolupráci s nacistickým Německem. V Portugalsku nastolil v roce 1928 diktaturu Salazar a ve Španělsku vedlo vítězství nacionalistů v občanské válce (1936 – 1939) k nastolení Frankovy diktatury. Režimy blízké fašismu se objevily i mimo Evropu: ve 30. letech například v císařském Japonsku a v letech 1945 – 1955 v Argentině za Peróna.¹²

1.5. 2. světová válka

Válka však přispěla ke konečné krystalizaci fašistické ideologie nejen tím, že poskytla důkaz o schopnosti nacionalismu mobilizovat masy, ale i tím, že předvedla děsivou moc moderního státu. Odhalila zcela nové možnosti ekonomického plánování a mobilizace národní ekonomiky stejně jako soukromého majetku do služeb státu. Stát byl chápán jako výraz národní jednoty a jeho moc závisela na duchovní jednotě mas, byl však zároveň strážcem této jednoty a pěstoval ji všemi možnými prostředky. Válka ukázala, jak velká může být schopnost jedince k oběti, jak povrchní byla idea internacionalismu a jak snadno lze mobilizovat všechny vrstvy společnosti do služeb státu. Předvedla význam jednotného velení, autority, vůdcovství, morální mobilizace, výchovy mas a propagandy jako nástrojů moci. A především odhalila, jak jednoduše lze zrušit demokratické svobody a jak snadno je přijímána diktatura.

Fašisté cítili, že válka v mnoha ohledech prokázala platnost myšlenek, vyjádřených Sorelem, Michelsem, Paretem a Le Bonem, že masy potřebují mýtus, že jediné, co chtějí, je poslouchat, a že demokracie je jen kouřovou clonou. První světová

¹¹ MILLER, D., COLEMANOVÁ, J., *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Kuchtová Jana. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2003. s.109-111.

¹² HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., 2005. s. 210-212.

válka, první totální válka v historii, byla laboratoří, v níž se prokázalo, že ideje, které předkládali tito myslitelé během prvního desetiletí našeho století, fungují v praxi. Fašismus třicátých let tedy byl – tak, jak jej formulovali Gentile a Mussolini, Jose Antonio a Oswald Mosley. Léon Degrelle a Drieu La Rochelle – vytvořen na základě teoretického příspěvku předválečných nacionalistů a syndikalistů, ale také ze zkušenosti války.

Základem politické filosofie fašismu bylo pojetí jedince jako společenského živočicha. Podle Gentila není lidský jedinec atomem; člověk je ve všech ohledech politickým živočichem. Pokud se člověk nalézá vně organizace společnosti s jejím systémem vzájemných pravidel a závazků, nemá žádnou opravdovou svobodu. A konečně, u Gentila stejně jako u Mussoliniho má člověk existenci pouze tehdy, je-li nesen a determinován společenstvím.

Fašistické myšlení se však zde nezastavilo a pokračovalo rozvíjením pojetí svobody, které bylo v Mussoliniho terminologii „svobodou státu a jedince ve státě“. Proto také, podle Alfreda Rocca, Mussoliniho ministra spravedlnosti, byla individuální práva uznávaná pouze pokud byla zahrnuta v právech státu. Pomocí takových argumentů dospěl fašismus k pojmům nového člověka a nové společnosti, tak obdivuhodně charakterizovaných francouzským fašistou Marcelem Deatem: „*Totální člověk v totální společnosti, bez žádných konfliktů, klapsů, anarchie.*“¹³ Fašismus byl vizí celých a nově sjednocených lidí, a proto kladl takový důraz na slavnostní pochody, přehlídky a uniformy, na celou společenskou liturgii, v níž byly úvaha a diskuse nahrazeny písněmi a pochodněmi, kultem fyzické síly, násilí a brutality. Tato jednota našla své nejdokonalejší vyjádření v posvátné osobě vůdce. Kult vůdce, který byl ztělesněním ducha, vůle a ctností národa, byl základním principem fašistické liturgie. Gentile zcela oprávněně definoval fašismus jako revoltu proti pozitivismu.

Reforma vztahů moci byla úhelným kamenem fašistické revoluce. Nejnápadnějším aspektem této morální a politické revoluce pak byl Totalitarismus. „*Náš stát bude totalitním státem ve službách integrity otčiny,*“¹⁴ řekl José Antonio. V celé fašistické literatuře najdete nespočetné pasáže v tomto duchu. Totalitarismus je samotnou esencí fašismu a fašismus je bezpochyby nejčistším příkladem totalitní ideologie. Fašismus se svým cílem vytvořit novou civilizaci, nový typ lidské bytosti a naprosto nový způsob života si nemohl představit žádnou oblast lidské aktivity, jež by

¹³ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., 2005. s. 210-212.

¹⁴ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., 2005. s. 210-212.

zůstala imunní vůči zásahům státu. „*Jsme, jinak řečeno, stát, který kontroluje všechny podstatně působící síly. Kontrolujeme politické síly, kontrolujeme morální síly, kontrolujeme ekonomické síly...*“,¹⁵ napsal Mussolini. A dále: „*Všechno ve státě, nic proti státu, nic mimo stát. Podle Mussoliniho a Gentila je fašistický stát vědomou entitou a vlastní vůlí – proto je možno jej označit za „etický“. Existence státu nejenže znamená podřízení práv jedinců, ale stát uplatňuje právo být „státem, který nutně transformuje lid, a to dokonce i po tělesné stránce“. Mimo stát „nemohou existovat žádné lidské a duchovní hodnoty, tím méně může mít hodnotu vně státu nějaký jedinec nebo skupina (politické strany, kulturní asociace, ekonomické unie, společenské třídy)“.*¹⁶

Není těžké si představit konkrétní důsledky takového chápání politické moci a fyzického a morálního útlaku. Zde vidíme, v čem se liší komunistický a fašistický totalitarismus. Zatímco stalinistická diktatura by nikdy nemohla být popsána jako aplikace marxistického státu, fašistický teror byl doktrínou uvedenou v praxi tím nejsoustavnějším způsobem. Fašismus tvoří jeden z nejlepších příkladů jednoty myšlenky a činu.¹⁷

Fašistické režimy nebyly svrženy revoltou lidu ani nezakly v důsledku lidového protestu; zlikvidovala je porážka ve 2. světové válce. Po roce 1945 dosahovala fašistická hnutí pouze okrajových úspěchů; to v některých autorech posilovalo přesvědčení, že fašismus byl fenoménem specificky meziválečným, spjatým s unikátní konstelací historických okolností, kterou se toto období vyznačovalo. Jiní ovšem považují fašismus za nebezpečí, které je zde vždy spatřují totiž jeho kořeny v lidské psychologii či jako to pojmenoval Erich Fromm ve „strachu ze svobody“. Moderní civilizace přinesla větší svobodu jednotlivce, spolu s ní však i riziko jeho izolovanosti a nejistoty. V krizových dobách mohou tudíž jednotlivci prchat před svobodou a hledat útočiště v podřízenosti všemocnému vůdci nebo totalitnímu státu. Politická nestabilita nebo hospodářská krize by tudíž mohly přivodit podmínky, za kterých by mohl fašismus znovu ožít. Byly například vyjádřeny obavy z růstu neofašismu, který se po pádu komunismu v letech 1989 – 1991 objevil v některých částech východní Evropy. Obdobně tlaky vyvolané ekonomickou a kulturní globalizací a stále většími pohyby obyvatelstva přes hranice jednotlivých států občas vytvářely podmínky pro

¹⁵ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., 2005. s. 210-212.

¹⁶ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., 2005. s. 210-212.

¹⁷ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., 2005. s. 210-212.

ultrapracovný politický aktivismus fašistického typu. Jelikož se kombinace hospodářské krize, politické nestability a frustrovaného nacionalismu stala pro fašistické hnutí úrodnou půdou v minulosti, bylo by pošetilé nebrat v úvahu možnost renesance fašismu v budoucnosti. O perspektivách fašismu hovoříme v závěrečném oddílu této kapitoly.¹⁸

1.6. Fašistická Itálie

První zemí, kde se fašismus dostal k moci, byla Itálie. Poválečné dvouletí v této zemi charakterizovalo silné dělnické a rolnické hnutí, které kulminovalo v září 1920. Tehdy dělníci v severní Itálii obsadili na tři neděle i továrny. Avšak silnější než dělnické bylo hnutí působící opačným směrem. Střední vrstvy pohlížely na dělníky nevraživě, ve zvýšení mezd viděly příčinu inflace. Také u nacionalistických kruhů inteligence a maloburžoazie byla silná averze proti socialistům, kteří navíc byli odpůrci a kritiky italské účasti ve válce, a to po celou dobu jejího trvání. Tyto postoje byly ještě umocněny i zklamáním jak mocenských elit, tak i středních vrstev nad výsledky války. Ačkoli byla Itálie na straně vítězů, nepřevládlo zde po válce národní opojení z vítězství jako ve Francii či ve Velké Británii, ale nacionalistické roztrpčení nad tím, že se nepodařilo anektovat Dalmácii, kterou jí Dohoda původně slíbila.¹⁹

V roce 1919 vznikly první fasci (svazky, z latinského *fascis*) oddíly, jejichž jádrem byli aktivní či demobilizovaní důstojníci, poddůstojníci a vojáci. Dávali otevřeně najevo imperiální nespokojenosti, nosili černé košile na znamení svého bojového sjednocení. Nezůstali bez ohlasu. Postupně se k nim přidávala část nacionalistické inteligence a lidé ze středních vrstev. Buržoazie je finančně podporovala. Tyto oddíly utvořily 25. března 1919 fašistickou stranu. Měla v programu částečnou konfiskaci finančního kapitálu, kontrolu zbývajícího hospodářství korporativními hospodářskými radami, vyvlastnění církevních statků a zemědělskou reformu a nadto ještě odstranění monarchie a senátu. Její vůdce Benito Mussolini byl před válkou předákem socialistické strany, rozešel se s ní, když začal agitovat pro vstup Itálie do války na straně Dohody. Fašistické výpravy "černých košil", podnikatelé na nákladních autech, směřovali do vesnic a dělnických center, zapalovaly a drancovaly redakce socialistických a komunistických listů, místnosti stranických, odborových a družstevních organizací, týraly a zabíjely jejich funkcionáře. Jen za první čtyři a půl měsíce roku 1921 bylo při

¹⁸ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., 2005. s. 210-212.

¹⁹ MENCL, V., HÁJEK, M., *Křížovatky 20. století*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1990. s. 99.

fašistických prepadech přes 200 lidí zabito. Polici tento teror na příkaz shora tolerovala.²⁰

V parlamentních volbách roku 1921 fašisté ještě neuspěli. Dostali méně než 7 % hlasů.²¹ Ale i pak usilovali o převzetí moci a díky zaslepenosti politiků pravice a středu toho nakonec dosáhli. Klasická pravice a monarchisté viděli v přijetí fašistů do vlády východisko, dělali si iluze, že až upustí od teroru a podřídí se demokratickému pořádku, dostane se plná moc opět do jejich rukou. Vyjednávali o tom s Mussolinim. Ten však žádal předsednictví vlády a hrozil přitom, že bude-li jeho požadavek odmítnut, chopí se fašisté veškeré moci násilím. Koncem října 1922 uspořádal tzv. pochod na Řím: shromáždil v blízkosti hlavního města 20 000 svých straníků.²² V tehdejší vládě sice byly snahy postavit se tomuto vyděračství na odpor a vyhlásit výjimečný stav, ale z obav před levicí převládaly tendence ke kapitulaci a král jmenoval Mussoliniho ministerským předsedou.

Mussolini sestavil koaliční vládu, v níž byli i ministři ze stran pravice a středu. Parlament mu proti hlasům socialistů a komunistů vyslovil důvěru, získal si i podporu sdružení průmyslníků a Vatikánu. Politické strany nebyly sice hned zakázány, ale teror fašistů, který trval nadále, a to v rozporu s platnými zákony, donutil zejména dělnické strany, aby vyvíjely svou činnost do značné míry tajně.

V parlamentních volbách roku 1924 kandidovali fašisté na jedné listině spolu s liberály. Volby proběhly v ovzduší zastrašování a násilností. Společná kandidátka fašistů a liberálů dostala 64 % hlasů.²³ Na zahajovací schůzi nového parlamentu odsoudili socialista Giacomo Matteotti a liberál Giovanni Amendola násilnosti při volbách a popřeli jejich platnost. Fašisté pak za několik dní Matteottiho zavraždili. Opoziční poslanci odešli na protest z parlamentu a žádali obnovení právního řádu. Báli se však sáhnout k účinným akcím, ke generální stávce, jak to navrhovali komunisté. Omezili se na kritiku v tisku a věřili, že král proti Mussolinimu zakročí. To se však nestalo a fašisté získaly možnost během let 1925 a 1926 postupně odbourat všechny prvky demokracie a přejít k mocenské diktatuře.

K vraždám poslanců ovšem docházelo i dřív a je pozoruhodné, že zrovna vražda Giacoma Matteottiho vzbudila v Itálii tolik rozhořčení a v zahraničí tolik nevole.

²⁰ JONSON, P., *Dějiny 20. století*. Čulík Jan. 13. svazek Praha: Rozmluvy Alexandra Tomského. s. 97-98.

²¹ MENCL, V., HÁJEK, M., *Křižovatky 20. století*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p. s. 100.

²² MENCL, V., HÁJEK, M., *Křižovatky 20. století*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p. s. 100.

²³ MENCL, V., HÁJEK, M., *Křižovatky 20. století*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p. s. 100.

Mussolinimu to velmi uškodilo, v podstatě natrvalo zpřetrhal zbytky vztahů k socialistům i liberálům a octl se v táboře extremistů. Typickou směsí chvástání a fatalistického zoufalství vyhlásil v známé řeči 3. ledna 1925 počátek fašismu. Opoziční noviny byly zastaveny, představitelé opozice internováni na ostrově.

V říjnu 1926 vydala pak vláda výjimečné zákony, jimiž rozpustila všechny nefašistické politické strany a organizace. Na dva tisíce lidí bylo zatčeno, mezi nimi i generální tajemník komunistické strany, významný myslitel Antonio Gramsci. Byli buď odsouzeni ke dlouholetému vězení, nebo deportováni na ostrovy či do odlehlých obcí. V roce 1928 byl zrušen parlament, na jeho místo nastoupila Velká fašistická rada; měla však jen poradní funkci a byla jmenována králem z lidí navržených Mussolinim. Fašistický režim se stal totalitní diktaturou.

Fašismus nebyl první reakční diktaturou v dějinách, ale od starších despotických režimů se lišil především jedním novým prvkem: opíral se o masové lidové hnutí. Jestliže v autokratických režimech starého typu perzekvovaly opozici pouze policie a soudy, fašismus se opíral především o uniformované a ozbrojené oddíly svého početného členstva. Popřel nejen parlamentarismus, ale i základy právního státu, byl systémem trvalého výjimečného stavu a vládou bezpráví.

Také v italské fašistické straně měla důležitou funkci ideologie. I zde byla konstruována tak, aby byla přitažlivá, odpovídala okamžitým potřebám a často nahrávala primitivním náladám a pudům a rozdmýchávala je. Namnoze představovala účelové spojení konzervativní politiky s vyhraněným nacionalismem a někdy doplněné socialistickými frázemi. V praktické politice se ovšem italští fašisté nikdy ani nepokusili překročit rámec kapitalismu. Je možno pouze konstatovat, že ze jejich vlády měl kapitál na politiku vlády menší přímý vliv, než tomu bylo v demokratických státech. Hlavním právem italské fašistické ideologie byl ovšem vybičovaný, agresivní nacionalismus projektovaný jako koncepce obnovy starověkého římského impéria. Vláda násilně odnárodňovala německou a slovinskou menšinu, oslavovala vojenské ctnosti, pěstovala lásku k armádě a loďstvu a vychovávala národ k přípravě na dobovačnou válku.

Fašismus byl programově antidemokratický a v tomto duchu byla i organizována jeho strana. V ní se nevolilo a nehlasovalo, všichni funkcionáři byli jmenováni shora. Volby zcela zmizely z italského národního života, všichni funkcionáři byli jmenováni shora. Pěstoval se kult vůdce.²⁴

Hesla vyslovená ducem a stranou byla v italských městech, obcích i osadách

²⁴ MENCL, V., HÁJEK, M., *Křížovatky 20. století*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p. 100 s.

vylepena po plakátovacích stěnách a vyvedena v barvě na zdech ulic: "*Credere, obbedire, combattere!*" (Věřit, poslouchat, bojovat!) "*Jdu-li kupředu, následujte mě, zastavím-li se, žeňte mě vpřed, dám-li se na ústup, zastřelte mě.*"²⁵ Nebo: "*Noi tireremo diritto*", ale ve skutečnosti to znamenalo "*bez ohledu na cokoli přímo vpřed*".²⁶ Všude napsáno a stále citováno bylo další heslo, to vůbec nejznámější a nejpopulárnější: "*Mussolini ha sempre ragione.*" (Mussolini má vždy pravdu.)

Mnohé Mussoliniho prognózy do budoucna se ukázaly jako pravdivé. Druhá světová válka skutečně vedla k mnohaleté světové nadvládě dvou supervelmocí, Spojených států a Sovětského svazu a také ke konfliktu mezi nimi, i když ten byl vypořádán s daleko menší krutostí, než s jakou mezi léty 1920 a 1945 bojoval Mussolini a jeho souvěrec Hitler proti bolševismu. Itálie má dnes příliš problémů, ale jak řekl jeden italský politik, fašismus i antifašismus přešly do historie. Vždy znovu se mohou stát problémem v současném politickém životě v kterékoli zemi světa, dokud budou političtí vůdcové vědět, že nadšená podpora se dá získat rozdmýcháváním nacionalistických a rasových nenávistí.²⁷

2. NÁRODNÍ SOCIALISMUS

Ideologie Národně socialistické německé dělnické strany (NSDAP), známější pod názvem Nacistická strana, která vznikla v roce 1919 a v letech 1933-1945 vládla v Hitlerově Německu. Národní socialismus v podstatě slučoval dvě doktríny: fašistickou víru, že národní jednotu může nejlépe zabezpečit všeobjímající stát řízený stranou s jedním nejvyšším vůdcem, ztělesňujícím národní vůli, a rasistické přesvědčení o nadřazenosti árijské rasy, z něhož vyplývá, že jiné rasy lze plným právem porazit nebo i zcela zlikvidovat. Po intelektuální stránce byl národní socialismus méně sofistikovaný a méně zajímavý než francouzský nebo italský fašismus, i když navenek byl ze všech nejpompéznější a v jistém směru nejúspěšnější.

Politický úspěch národního socialismu spočíval ve schopnosti syntetizovat často protichůdné prvky do jednotné doktríny s universální přitažlivostí - socialismus pro dělnickou třídu, antibolševismus pro zaměstnavatele, nacionalismus pro tradicionalistickou konzervativce a antisemitismus pro všechny, kteří hledali obětího beránka, na něhož by svedli prohru v první světové válce a ekonomické katastrofy dvacátých let. Doma měl tento recept ohromný úspěch, ale na mezinárodním poli

²⁵ RIDLEY, J., *Mussolini*. Dvořák Milan. 1. vyd. Praha: Themis, 2002. s. 210-212.

²⁶ RIDLEY, J., *Mussolini*. Dvořák Milan. 1. vyd. Praha: Themis, 2002. s. 210-212.

²⁷ RIDLEY, J., *Mussolini*. Dvořák Milan. 1. vyd. Praha: Themis, 2002. s. 210-212.

způsobil oslabení osy Berlín-Řím-Tokio, válečné aliance mezi Německem, Itálií a Japonskem. Itálie měla všechny důvody obávat se německého nacionalismu, jelikož ten mohl oživit separatistické tendence v bývalém Jižním Tyrolsku a byl špatnou předzvěstí pro italské záměry v Africe. Japonsko si jen stěží mohlo uvědomovat, že Hitlerovy ambice ohledně árijské rasy nenechávají mnoho prostoru pro jeho vlastní rasu a že v rétorice jeho předválečných projevů až příliš často zaznívaly slova o "žlutém nebezpečí".

Nacismus si činil nárok na intelektuálnost, avšak ta značně zaostávala za nadšením pro brutální sílu a kultem vůdce. Liberálové často obviňovali Geoga Wilhelma Friedricha Hegela, že to byl on, kdo položil základy nacismu. Sami nacisté často prohlašovali, že jsou intelektuálně spřízněni s Friedrichem Nietzsche.

Ve skutečnosti byl Hegelův konzervativní liberalismus autoritářský jen částečně, a to, že trval na vládě zákona a ústavní ochraně individuálních práv, se k nacismu naprosto nehodilo. Zatímco italský fašismus se mohl vychloubat Giovanim Gentilem, nacismus zůstával intelektuálně neplodný. Jediným "filosofem" nacismu byl Alfred Rosenberg. Jeho nejznámější dílo *Mítus dvacátého století* je rozháranou směsicí rasistických a národních idejí, volně roubovaných na historii evropské kultury, v níž se prapodivným způsobem snaží dokázat, že vše, co v evropské historii za něco stojí, je nordistického původu.

Národní socialismus je zajímavý spíše ze sociologického než z intelektuálního hlediska. Nejlépe se s ním vypořádali autoři, kteří jej chápali jako intelektuální patologii, ať už ji interpretovali jako epizodu v dějinách masové společnosti či jako reakci na touhu po transcendentnu. Nacistický "socialismus" neznamenal o mnoho víc než to, že práva státu přesahují práva soukromých vlastníků. Nejzajímavějším rysem nacistické ideologie byl její ambivalentní vztah k revoluci. Nacismus se prezentoval jako kontrarevoluční i jako revoluční. Jeho psychologická přitažlivost byla evidentně podobná přitažlivosti všech druhů revolučního utopismu, a i když se verbálně považoval za statický ideál korporativního státu, příznačnější stránkou nacismu bylo v rétorice i praxi cosi podobného permanentní revoluci. Instituce měly cenu, jen pokud vyjadřovaly národního ducha a přibližovali vítězství árijské rasy, kterákoli justice mohla tudíž být, kdykoli bylo třeba, smetena. To je pouze jeden z mnoha důvodů, proč se národní socialismus vzpurná asimilace s předchozími formami konzervatismu či autoritářství a proč nacistická verze fašismu představuje mnohem víc než kumulovanou reakci na hospodářskou krizi, která v meziválečných letech zasáhla téměř všechny země.

Ztělesnění národního socialismu v Hitlerově horečnatém géniu není v tomto

smyslu nahodilé. Právě jeho politické oportunismus a galvanizující energie umožnily nacistům získat volební podporu. Slibovali znárodnění i ochranu soukromého vlastnictví, zdůrazňovali industriální moc i jedinečné přednosti rolnictva, podtrhávali nutnost radiálních i konzervativních opatření. Jedinými konstantami byly důraz na národní expanzi, rasovou čistotu a "vůdcovský princip". Válka byla nevyhnutelný důsledkem spojení těchto aspirací s tvrzením, že v mezinárodní politice má pravdu ten, kdo má moc. Totální porážka v roce 1945 byla verdiktem, proti němuž nemohl žádný národní socialista nic namítat.²⁸

2.1. Rasová a náboženská politika

"Národ" je kulturní jednotka, je to společenství lidí stejného jazyka, náboženství, tradic atd. V termínu "rasa" se naopak odráží víra v biologické čili genetické rozdíly mezi lidmi. Zatímco národní identity se člověk může zbavit a přihlásit se k jiné, svou rasovou příslušnost člověk změnit nemůže, jelikož ta je dána v okamžiku narození a fakticky ještě před ním rasovou identitou rodičů.

Používání termínů a kategorií souvisejících s rasami na Západě zdomácnělo v průběhu 19. století, kdy imperialismus uváděl převážně "bílé" Evropany do stále užších styků s "černými", "hnědými" a "žlutými" rasami Afriky a Asie. O těchto rasách se mělo za to, že jsou samostatná, od jiných oddělená společenství lidí, navzájem biologicky odlišná. Rasističtí teoretikové často popírali existenci jednoho lidského druhu a k rasám přistupovali jako by to byly odlišné druhy.

Rasistické teorie, které činí větší ambice, tedy například nacistické, vyústěly v anomálie, z nichž nejmarkantnější bylo patrně to, že sám Adolf Hitler nepochybně neodpovídal rasistickým stereotypům, tedy představě vysokého, světlolasého, modrookého árijce s širokými rameny, kterou nacistická literatura běžně operovala. Sami nacisté, které problematice věnovali větší pozornost, než jak by se "panská rasa" měla definovat. Někteří ji líčili jako "árijskou", čímž nepřímou říkali, že existuje určitá rasová podobnost mezi národy severní Evropy, případně i národy indického subkontinentu, jiní používali raději označení "nordistická", pod které podřazovali nejen Němce, ale i národy světlé pleti žijící v severní Evropě. Objevovalo se i označení "germánská", tím už se však fakticky rasa definovala spíše jazykem, kulturou či státní příslušností.

Nacistická ideologie vznikla spojením rasového antisemitismu se sociálním

²⁸ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., 2005. s. 210-212

darwinismem. Antisemitismus představoval určitou sílu v evropské politice, zvláště pak ve východní Evropě, od samého počátku zdejší křesťanské éry. Jeho kořeny byly do značné míry teologické. Židé jsou odpovědni za Kristovu smrt a odmítají-li se obrátit ke křesťanství, popírají Ježíšovo božství a ohrožují své vlastní nesmrtelné duše. Spojení Židů se zlem nebylo tudíž výtvorem nacistů, ale sahalo až do křesťanského středověku, kdy byli Židé poprvé zahrnuti do ghetta a vyloučeni ze slušné společnosti. Koncem 19. století však antisemitismus zesílil. V době, kdy se Evropou šířil nacionalismus a imperialismus, byli Židé v mnoha zemích vystaveni stále větší perzekuci

Doktrína rasového antisemitismu se do Německa dostala prostřednictvím Gobineauových děl a nabyla podoby árijství, totiž víry v biologickou nadřazenost árijských národů. Těchto myšlenek se chopil hudební skladatel Richard Wagner a jeho v Británii narozený zeť H. S. Chamberlain, jehož kniha *Základy devatenáctého století* zásadním způsobem ovlivnila Hitlera a nacisty. Chamberlain definoval nejvyšší rasu ještě úžeji jako "Teutony", což evidentně mělo znamenat německé, resp. německy mluvící národy. Veškerý kulturní vývoj byl připisován německému způsobu života, zatímco Židé byli líčeni jako "fyzicky, duchovně a morálně zdegenerovaní". Dějiny Chamberlain prezentoval jako jakýsi střet Teutonů a Židů, připravil tak základy nacistické rasové teorie, která veškeré neúspěchy Germánů sváděla na Židy, kteří se tak stali jakýmsi univerzálním obětním beránkem. Nacisté vinili Židy z porážky Německa v roce 1918. Židé byli odpovědni za ponížení Německa ve Versailles, stáli za finanční mocí bank a velkých podniků, zotročujících nižší střední třídy, i za mezinárodním spiknutí kapitalistů a komunistů, jehož hlavním cílem je oslabit německý národ a připravit jej o moc.²⁹

2.2. Nacionalismus

Slovo „národ“ (nation), které se užívalo od 13. století, je odvozeno od latinského nasci, tj. narodit se. Ve tvaru natio označovalo skupinu lidí spojených narozením, přesněji místem narození. Původně tedy „národ“ znamenal lidské plemeno nebo rasu; politický význam to však nemělo žádný. Teprve v 18. století začalo toto slovo získávat určitý politický příděch, a to ve chvíli, kdy se jednotlivci nebo skupiny začali označovat „nacionalisté“. V tisku užil slovo „nacionalismus“ (nationalism) poprvé francouzský kněz a odpůrce jakobínů Augustin Barruel, a to v roce 1789³⁰.

²⁹ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., s. 2005. s. 225-226.

³⁰ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., 2005. s. 210-212.

Zhruba v polovině 19. století se obecně uznávalo, že nacionalismus je určitá politická doktrína, resp. politické hnutí; stal se například významnou složkou revolucí, které se Evropou přehnal v roce 1848. V mnoha ohledech se nacionalismus vyvinul v nejúspěšnější a nejpřitažlivější z politických kréd a po více než dvě století pomáhal tvořit a přetvářet dějiny v mnoha částech světa.

Myšlenka nacionalismu se zrodila za francouzské revoluce. Předtím se jednotlivé země chápaly jako „říše“, „knížectví“ nebo „království“. Obyvatelé určité země byli „poddaní“ a hlavním zdrojem jejich politické identity nebylo vědomí národní příslušnosti ani vlastnictví, resp. patriotismus, ale věrnost panovníkovi nebo panující dynastii. Francouzští revolucionáři, kteří povstali v roce 1789 Ludvíku XVI., však povstali ve jménu lidu a tento lid chápali jako „francouzský národ“. Na jejich myšlenky měly vliv spisy Jeana-Jacquesa Rousseaua a nová doktrína samosprávy lidu, resp. lidové samosprávy. Nacionalismus byl tudíž doktrínou revoluční a demokratickou, ve které se odrážela myšlenka, že z „poddaných krále“ se mají stát „občané Francie“. Národ má být svým vlastním pánem. Za revolučních a napoleonských válek let 1792-1815 byla velká část evropského kontinentu napadena Francií; to vyvolalo jak protifrancouzské nálady, tak touhu po nezávislosti. V Itálii a v Německu, po dlouhou dobu rozdělených na mnoho malých států, po dlouhou dobu rozdělených na mnoho malých států, pomohl zážitek cizího vpádu poprvé navodit vědomí národní jednoty, vyjadřované novou řečí nacionalismu, zděděnou z Francie. Počátkem 19. století se ideje nacionalismu rozšířily i do Latinské Ameriky, kde Simon Bolivar (1783-1830), „Osvoboditel“, stál v čele revolucí proti španělské nadvládě v tehdejší Nové Grenadě, tedy v nynější Kolumbii, Venezuele a Ekvádoru, stejně jako v Peru a v Bolívii.

Zvedající se vlna nacionalismu překreslila v 19. století mapu Evropy, jelikož autokratické a mnohonárodní říše turecká, rakouská a ruská se počaly pod tlakem nacionalistů a liberálů drolit. V roce 1848 propukla nacionalistická povstání v italských státech, mezi Čechy, Maďary a v Německu, kde se touha po národní jednotě projevila ustavením Frankfurtského parlamentu, který měl však jen krátké trvání. Devatenácté století bylo obdobím formování národů. Itálie, o které se kdysi rakouský kancléř Metternich pohrdlivě vyjádřil jako o "pouhém zeměpisném označení", se v roce 1861 sjednotil; v roce 1870 byl sjednocovací proces završen připojením Říma. Německo, předtím soubor 39 států, se sjednotilo po francouzsko-pruské válce v roce 1871.

Přesto by bylo mylné se domnívat, že se v této době nedalo nacionalismu čelit nebo že to bylo hnutí skutečně lidové. Nadšení pro nacionalismus se do značné míry omezovalo na střední třídy, které byly tehdy na vzestupu a které lákaly myšlenky

národní jednoty a ústavní (konstituční) vlády. Nacionalistická hnutí středních tříd sice udržovala sen o národní jednotě a nezávislosti při životě, nikde však nebyla natolik silná, aby sama dokázala proces formování národa završit. Tam, kde se cíle nacionalistů naplnily, například v Itálii a Německu, se tak stalo proto, protože nacionalismus souzněl s ambicemi sílících států, jakými byly kupříkladu Piemont a Prusko. Například sjednocení Německa bylo spíše dílem pruské armády, která v roce 1866 porazila Rakousko a v letech 1870-1871 Francii, než liberální nacionalistického hnutí.

Koncem 19. století se však nacionalismus stal hnutím skutečně lidovým: všude se objevovaly vlajky, národní hymny, vlastenecká poezie a próza, lidové slavnosti a národní svátky. Z nacionalismu se stala řeč masové politiky. Tím, co to umožnilo, byl rozvoj základního školství, masová gramotnost a šíření lidu dostupných a pro lid píšících novin. Změnila se rovněž povaha nacionalismu. Dříve se nacionalismus spojoval s hnutími pokrokovými a liberálními, postupně se ho však stále více chápali politikové konzervativní a reakční. Nacionalismus se stal výrazem společenské soudržnosti, řádu a stability, zejména tváří v tvář narůstající hrozbě socialismu, který ztělesňoval myšlenky sociální revoluce a mezinárodní dělnické solidarity. Nacionalismus se snažil začlenit do národa stále silnější dělnickou třídu a zachovat tak ustálenou strukturu společnosti. Vlastenecké nadšení už nebylo podněcováno vyhlídkami na politickou svobodu či demokracii, ale připomínkami minulé slávy národa a vítězství na válečném poli. Takový nacionalismus se stával stále šovinističtější a xenofobnější. Každý národ si nárokoval jedinečnost a nadřazenost, zatímco ostatní národy považoval za cizí, nedůvěryhodné nebo dokonce ohrožující. Toto nové ovzduší lidového nacionalismu pomáhalo živit politiku koloniální expanze, která se dramaticky zintenzivnila v 70. a 80. letech a koncem 19. století přivedla většinu světové populace pod nadvládu Evropanů. Přispěla rovněž k mezinárodní podezíravosti a rivalitě, která v roce 1914 vyústila ve světovou válku.

První světová válka však nevyřešila závažné spory mezi národy, které především válečný konflikt způsobily. Byl to zejména zážitek porážky a zklamání podmínkami mírových smluv, co po sobě zanechalo dědictví nenaplněných očekávání a hořkosti. Nejzřejmější to bylo v Německu, Itálii a Japonsku, kde se v meziválečném období dostala k moci fašistická či autoritativní hnutí, a to za pomoci slibů, že politickou expanze a budování nové říše obnoví národní hrdost. Nacionalismus byl tudíž mocným faktorem, který vedl k válce jak v roce 1914, tak v roce 1939.³¹

³¹ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r. o., 2005. s. 210-212.

2.3. Výmarská republika do roku 1933

Existuje názor, že nepokoje a rozmrzelost, které ve dvacátých letech v Německu panovaly, pramenily převážně z nespravedlivého poválečného uspořádání, tak jak bylo zakotveno ve Versailleské smlouvě podepsané Německem roku 1919.

Podíváme-li se však na toto uspořádání podrobněji, lze argument "nespravedlnosti" obhájit jen s obtížemi, zejména při porovnání Versailleské smlouvy například se smlouvami z Brestu Litevského či Bukurešti, jimiž na jaře roku 1918 vnutilo Německo přímo nehorázné podmínky poraženému Rusku a Rumunsku. Jaké osudy by Evropu čekaly v případě, že by Německo válku vyhrálo, dostatečně jasně dokládají i dokumenty typu "zářijového programu" Berhmana Hollwega z roku 1914. Bližší pohled na válečné reparace, které bylo Německo povinno uhradit za rozpoutání a vedení války, jednoznačně napovídá, že požadované částky nebyly nepřiměřené a že bylo v možnostech země tyto sumy uhradit. Německá neochota platit odsouhlasené závazky však vedla k sérii kompromisů, které nakonec vyvrcholily Hitlerovým vypovězením smlouvy ze třicátých let.

Většina Němců byla nicméně pevně přesvědčená, že Versailleská dohoda je vůči Německu nespravedlivá. V jejich očích byla spíše vnučeným kartágským mírem, jehož cílem bylo jednou provždy zlomit sílu Německa. Tento názor neměl své zastánce pouze v Německu, k obdobnému závěru došel v knize Ekonomické důsledky míru z roku 1919 například i anglický ekonom John Maynard Keynes. Smlouva však skutečně nebyla přehnaně krutá a tvrdá a její kritikové by se měli nejprve dobře podívat na to, jak by vypadal mír, kdyby válku vyhrálo Německo. Ovšem v populaci, která se pokoušela vyrovnat s realitou válečné prohry a s hospodářskou krizí, se myšlenka nespravedlivého a trestajícího míru dobře uchytila. Mnozí Němci dokonce zpochybňovali samotný fakt porážky. Podle nich nebylo Německo v okamžiku uzavření příměří vůbec okupováno a v listopadu 1918, kdy válka oficiálně skončila, se jeho armády z francouzské a belgické fronty stáhly v dobrém stavu a naprosto spořádaně. Zde se dostáváme k samotnému počátku pozdějšího nacistického mýtu o "dýce vražené do zad". Podle této teorie neporazili bojující německou armádu zahraniční protivníci, nýbrž ji zničily marxistické a židovské živly doma v Německu. Bude zapotřebí ještě jedné války zakončené okupací vítěznými britskými, francouzskými, americkými a sovětskými silami, aby Německo uvěřilo, že bylo skutečně poraženo.

S porážkou Německa v první světové válce se mnozí veteráni z předních frontových linií nedokázali vyrovnat. Adolf Hitler byl jedním z nich. Frontový veterán

Herbert Richter vzpomíná: "*Byli jsme naší porážkou skutečně překvapeni, protože jsme se museli všechny naše pozice vyklízet v takovém spěchu. Vždyť jsme byli pořád ještě na nepřátelském území a rozkaz ke stažení nám připadal unáhlený.*"³² . Své pocity Richter shrnul takto: "*Byli jsme rozzlobení, protože jsme si rozhodně nemysleli, že by nám došly síly k dalšímu boji.*"³³

Výmarská republika se zrodila v atmosféře porážky a hněvu. Nebyl jí však dopřán dlouhý život. Již v okamžiku jejího vyhlášení se na ni vrhly síly zleva i zprava. Národní shromáždění se poprvé sešlo ve Výmaru v únoru 1919. Berlín nebyl jako místo zasedání parlamentu vybrán záměrně, neboť se zde v lednu téhož roku příslušníci Spartakova svazu neúspěšně pokusili o levicovou revoluci.. Spartakův svaz byl vytvořen Rosou Luxemburgovou společně s Karlem Liebknechtem, z tohoto revolučního Spartakusbund se k 1. lednu 1919 spoluvytvořila Komunistická strana Německa. Revoluce byla brutálně potlačena příslušníky Freikorps, tzv. dobrovolnickou armádou, a oba její čelní představitelé Karel Liebknecht a Rosa Luxemburgová byli zavražděni.

Císař abdikoval a odjel do Nizozemí. Do Německa vstoupily spojenecké jednotky a v oblasti Porýní ustanovily spojenecké jednotky stálé okupační zóny. Němečtí váleční zajatci byli i nadále drženi v zajetí a nedošlo ani k odvolání britské námořní blokády. Díky této blokádě, která pokračovala i v roce 1919, začalo Německo pociťovat nedostatek potravin a posléze přistoupilo na podmínky Versailleské smlouvy. Třebaže ústava nově vzniklého státu obsahovala řadu demokratických prvků, v očích německého lidu byla výmarská republika vnímána jako nemanželské dítě porážky Německa. Napadali ji vítězni spojenci, napadali ji její protivníci v Německu, a když se roku 1933 dostal k moci Hitler, už jasně značilo konec Výmarské republiky. . Jen malou útěchou zůstává, že i tak žila výmarská republika déle než Hitlerova tisíciletá třetí říše.

Již na počátku dvacátých let, v průběhu bojů o moc, se váleční veteráni z bojových linií zorganizovali do pravicových polovojenských sborů nazývaných Freikorps (Svobodné sbory), které se postavili hrozbě převzetí moci komunisty. Příslušníci jednoho z útvarů těchto sborů, tzv. Ehrhardtovy brigád, si na helmách ponechali tradiční znak, který si přivezli z bojů v Pobaltí. Tímto symbolem byl hákový kříž - svastika. Boje s komunisty byly intenzivní zejména v hlavním městě Bavorska Mnichově. Obě strany se v řadě pouličních bitev a atentátů pokoušely vyřadit protivníka

³² HUGHES, M., MANN, Ch., *Hitlerovo Německo*. Kováče Petr. Columbus, spol. s. r. o. Praha. 2002. s. 22-36

³³ HUGHES, M., MANN, Ch., *Hitlerovo Německo*. Kováče Petr. Columbus, spol. s. r. o. Praha. 2002. s. 22-36

z dalšího boje o moc. Definitivní porážka levicových sil v květnu 1919 spojeným úsilím vojenských i polovojenských jednotek Freikorps znamenala z hlediska orientace bavorské politiky výrazný odklon doprava. V březnu roku 1920 došlo v Berlíně k pravicovému Kappovu puči. Příslušníci Ehrhardtovy brigády vpochodovali do ulic, aby protestovali proti rozhodnutí výmarské vlády přijmout podmínky Versailleské dohody (která mimo jiné požadovala i rozpuštění těchto brigád). Vojáci dosadili jako nového kancléře pravicově orientovaného novináře Wolfganga Kappa. Puč trval pět dní a jeho konec přinesla generální stávka zahájená byl pokus o převrat neúspěšný, na čas zbavil výmarskou republiku nebezpečí zprava, a především prokázal nespolehlivost armády, která pro obranu republiky neudělala zhola nic. Do srdcí a myslí velké části německé veřejnosti bylo zaseto první semínko politické nenávisti a budou to právě tito lidé, kteří se stanou prvními členy a pilíři nacistické strany: nespokojeni váleční vysloužilci, pevně rozhodnutí zlikvidovat nenáviděnou výmarskou republiku i její údajný bolševický republikanismus.

Čtyři roky po válce bylo Německo rozděleným a nespokojeným národem. Vymáhání plnění podmínek Versailleské smlouvy celou situaci ještě přiostrňovalo. Celková výše válečných reparací byla stanovena na 6600 milionů liber, přičemž Německo přišlo i o rozsáhlá území přičleněná k Polsku.³⁴ Politika výmarské republiky, která se snažila vnuceným závazkům dostát, byla v Německu krajně nepopulární.

Roztrpčení Německa nad nespravedlivými dopady prohrané války umocnila Francie, která roku 1923 obsadila průmyslové oblasti Porúří a Porýní. Tento krok, který francouzská vláda zdůvodnila nesplácením reparací, měl poražené Němce ještě víc ponížít a pokořit. Tomuto záměru odpovídalo chování okupačních jednotek vůči obyvatelstvu v obsazeném Porúří. Jutta Rüdigerová, žena, která jednoho dne stane v čele ženské odnože Hitlerjungend vzpomíná: "*Teprve nyní jsme zjistili, jak ocelovou pěstí umějí Francouzi vládnout. Snad se chtěli prostě jen mstít, ale pomsta je pro mne cit, který neznám.*"³⁵ Rüdigerová uzavírá "*Francouzi mají zřejmě jinou povahu než my. Jako by v ní byl zakořeněn malý kousek sadismu...*"³⁶ Ve světle krutostí, které později nacisté napáchají, působí její poznámka značně ironicky.

Ponížení, kterému bylo vystaveno německé obyvatelstvo Porúří, dalo vzniknout náladám, na nichž se extremistické skupiny jako třeba nacisté mohly velmi dobře

³⁴ HUGHES, M., MANN, Ch., *Hitlerovo Německo*. Kováče Petr. Columbus, spol. s. r. o. Praha. 2002. s. 22-36

³⁵ HUGHES, M., MANN, Ch., *Hitlerovo Německo*. Kováče Petr. Columbus, spol. s. r. o. Praha. 2002. s. 22-36

³⁶ HUGHES, M., MANN, Ch., *Hitlerovo Německo*. Kováče Petr. Columbus, spol. s. r. o. Praha. 2002. s. 22-36

přiživovat. Berndu Linnovi bylo pouhých pět let, když byl svědkem vstupu francouzských oddílů do rodného města. Na sobě měl dětskou vojenskou uniformu a v ruce držel dětskou flintu. "*Najednou ke mně přistoupil francouzský voják a odzbrojil mě. Evidentně chtěl moji pušku pro svého syna. Byla to však moje hračka a mně tím hrozně ublížil.*"³⁷ Když Linn vyrostl, vstoupil do SS.

Francouzská okupace Porúří Němce sjednotila v nenávisti vůči společnému nepříteli. Německá vláda vyzývala k pasivnímu odporu, který se brzy rozšířil i na belgickou a francouzskou okupační zónu v Porýní. situace se brzy vyhrotila na úroveň nevyhlášené války. Francouzské jednoty se pokoušely vymáhat na Němcích dodržování režimu plateb, Němci reagovali stávkami, sabotážemi, odbojem. Francouzi je trestali vězením, deportacemi a hospodářskou blokádou.

Aby pocit hanby z porážky a okupace ještě umocnili, rozmístili Francouzi v Německu své koloniální africké sbory. Tento krok byl Němci považován za obzvlášť ponižující, neboť černé vojáky považovali za rosově méněcenné. Některé německé ženy však tyto rasové předsudky neměly a výsledkem "africké" okupace byly smíšené svazky, ze kterých vzešlo nejedno dítě. Když se nacisté dostali k moci, staly se děti smíšeného rasového původu, jedním z prvních cílů jejich nenávistné rasové politiky. Je pravdou, že s určitou diskriminací se příslušníci smíšené rasy setkávali i v době výmarské republiky, nacisté ovšem donutily tyto Rheinlandbasterde (bylo jich asi 500) k registraci v příslušných zdravotnických zařízeních poté k násilné sterilizaci.

2.4. Nacistické Německo od roku 1933 - 1945

V Německu se zrodilo fašistické hnutí současně s italským. Mělo stejné kořeny a obdobný program. V poraženém Německu však bylo zklamání nad výsledkem války ještě silnější než v ošizené Itálii, proto bylo nepřátelství fašistů k jiným národům ještě zrůdnější. Větší síla dělnické třídy přiměla vůdce německých fašistů Adolfa Hitlera, aby svou antisocialistickou organizaci nazval Nacionálně socialistická německá dělnická strana (NSDAP). Ve srovnání s italským fašismem zdůrazňoval ve svém programu mnohem více expanzivní šovinistické cíle: revanšistickou válkou zlomit mocenské postavení Francie, zničit Sovětský svaz, ovládnout národy východní poloviny Evropy a dovést německý národ k světovládě. Za zdroj veškerého zla označovala nacistické ideologie rasově židy a politicky marxisty.

Po celá dvacátá léta zůstávali nacisté velmi slabí, ale v letech velké hospodářské

³⁷ HUGHES, M., MANN, Ch., *Hitlerovo Německo*. Kováče Petr. Columbus, spol. s. r. o. Praha. 2002. s. 22-36

krize se postupně stali největší německou stranou; v červencových volbách roku 1932 dostali 37 % hlasů.³⁸ Měli též v oddílech SA (Sturmabteilung) a SS (Schutzstaffel) 300 000 ozbrojených mužů, kteří týrali a vraždili své politické odpůrce³⁹. Vlivem jejich demagogie i násilí se nejen úředníci, živnostníci a rolníci, ale i nemalá část dělníků, zejména nezaměstnaní, postupně odvrátili od svých tradičních stran. Jedině sociální demokraté, komunisté a katolická strana Zentrum odolali náporu fašistické propagandy a teroru.

Červenec 1932 byl ovšem pro nacisty vrcholem vlivu, který pak vystřídal pokles. Získáním parlamentní většiny se tedy k moci dostat nemohli, dostali se k ní však - podobně jako v Itálii - zaslepeností stran pravice a středu. Jejich vůdci, stejně jako většina kapitálu a generality, se chovali k Hitlerovi s rezervou, obávali se ho. Avšak východisko viděli v jeho přijetí do vlády a v tomto smyslu s ním také od sklonku roku 1932 začali vyjednávat. Nacisté se však nehodlali spokojit pouhou účastí ve vládě, chtěli v ní mít vedení a nakonec toho také dosáhli. V lednu 1933 jmenoval říšský prezident Hindenburg Hitlera říšským kancléřem. Ministři byli většinou tradiční konzervativci, ale nacisté využili svých klíčových pozic k tomu, aby do půl roku potlačili všechny demokratické svobody a nastolili svou totalitní diktaturu.

Vítězství hákového kříže znamenalo politický bankrot všech německých buržoazních stran. Bylo však též těžkým selháním dělnického hnutí. Komunisté a sociální demokraté, dohromady stejně silní jako nacisté, byli nejčastějším objektem hnědého teroru. Často se proti němu bránili i se zbraní v ruce. Nedokázali se však spojit a postavit proti nacistům společný alternativní program, jak řešit krizi. Sociální demokracie, která měla ve výmarské republice jisté mocenské pozice (např. ovládala pruskou policii), je na nátlak nacistů vyklidila bez boje.

Němečtí komunisté, tak jako celá Kominternu, velmi dlouho vzestup fašismu podceňovali. Považovali ho jen za přechodný jev, který nemůže změnit celkový vývoj, směřující podle jejich představ zákonitě k proletářské revoluci. Prohlubující se hospodářská krize je v jejich názorech ještě utvrzovala. Protože za podmínku vítězné proletářské revoluce považovali získání většiny dělnictva, byla pro ně sociální demokracie stejným nepřítelem socialistická revoluce jako fašismus. Tvrdili, že boj proti fašismu se musí vést zároveň s bojem proti sociální demokracii, pro kterou měli i teď jen jedno označení - "sociálfašismus". Právě proto se komunisté nedokázali včas

³⁸ MENCL, V., HÁJEK, M., *Křížovatky 20. století*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1990. s. 98-99.

³⁹ MENCL, V., HÁJEK, M., *Křížovatky 20. století*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1990. s. 98-99.

dohodnout se sociálními demokraty o společném postupu proti Hitlerovi.

Rozsahem teroru a bestialitou předčili nacisté svůj italský vzor. Jen do července 1935 bylo zavražděno 4200 lidí, přes 300 000 jich bylo zatčeno, z nich 200 000 zraněno nebo zmrzačeno.⁴⁰ Odpůrci režimu, především komunisté a sociální demokraté, byli bez soudu posíláni do koncentračních táborů. Teror se pak dále vystupňoval za války a vedl k vyvraždění miliónů lidí, především židů a příslušníků slovanských národů.

Ideologická výchova celého národa byla prostoupena rasismem, despektem k demokracii, kultem vůdce a kultem války. Celé vědní obory, zejména biologie, genetika a antropologie měly jako hlavní úkol zdůvodňovat pavědecké rasové teorie. Němci byli vychováváni v pohrdání "méněcennými" národy a rasami a nacisté plánovali jejich soustavné vybíjení.

Nacisté nejen potlačili svobodný tisk, ale veřejně pálili na hranicích knihy židovských, levicových a demokratických spisovatelů. Tisíce vědců a umělců - mezi nimi i lidé světového jména jako Alberbert Einstein, Thomas a Heinrich Mannové, Bertold Brecht, Lion Feuchtwanger, Arnold a Stephan Zweigové - musely před nimi uprchnout do emigrace.

Bylo tragédií německého národa, že postupně ve své většině podlehl nacistické ideologii. Bylo to způsobeno i výsledky hospodářské politiky nacistů, která díky horečnému zbrojení a zavedení keynesovských opatření v ekonomice odstranila nezaměstnanost.

Italský národ byl zasažen fašistickou ideologií méně. Nicméně se fašismus v obou zemích ukázal být vnitřně relativně pevným režimem. V Itálii se udržel přes dvacet let, v Německu dvanáct, ve Španělsku dokonce po čtyři desetiletí. V Německu a Itálii padl teprve pod tíhou válečných porážek. I tady se však ukázal rozdíl mezi oběma zeměmi. Italové se v průběhu války vymanili z vlivu fašistické propagandy a pád Mussoliniho se stal lidovou veselící, kterou lid oslavil konec odcizené neoblíbené mocenské elity.

Naproti tomu Němci zůstali až do května 1945 poslušnými vykonavateli Hitlerových rozkazů. Jestliže v Itálii ani fašismus neudělal z občanů dobré vojáky, německý fašismus ve spojení s tradicí pruského militarismu vážně ohrozil svobodu celé Evropy svou výborně zorganizovanou válečnou mašinerií. Vnitřní odpor Němců proti režimu byl také velmi slabý, drtivá většina národa za "Vůdce" bojovala do poslední chvíle. Nacistická diktatura mohla být proto zničena pouze zbraněmi spojeneckých

⁴⁰ MENCL, V., HÁJEK, M., *Křížovatky 20. století*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1990. 98-99 s.

armád a zejména mimořádnou obětavostí, vytrvalostí a vojenským uměním vojáků Rudé armády i možnostmi jejího týlu. Německo pak zůstalo dlouho po skončení války politickým hřbitovem.

V průběhu meziválečného dvacetiletí zmizely demokratické režimy téměř v celé východní, střední a jižní Evropě. Většinu nových nedemokratických režimů však nelze označit za fašistické. Šlo převážně o konzervativní diktatury nebo polodiktatury, které neměly masovou základnu v lidových reakčních hnutích. O fašismu lze mluvit ve Frankově Španělsku, Rakousku od roku 1934 a na Slovensku po mnichovské dohodě; v obou posledních případech byly tamní režimy označovány za klerofašistické.⁴¹

Tato kulturní zákopová válka vedená bez ohledu na nějaké ženevské konvence, nelítostná ve svých schválnostech, antagonismu a krutosti, měla u zastánců Východu vyvolat atavismus. Jejich přístup k veřejným záležitostem byl paranoidní. Do určité míry vyvolal tuto paranoiu úmyslně Bismarck. Ale už dávno před rokem 1914 to byl instinktivní a navyklý postoj, neboť říše se stala terčem světového spiknutí v oblasti politické, hospodářské, vojenské a kulturní. Válečná katastrofa tyto fantasmagorie ještě víc utvrdila, místo aby je rozptýlila. Výsledkem bylo Německo vznešené, bezmocné a trpící, postižené porážkou, posmívané a trýzněné kosmopolitickou chátrou, která zřejmě ovládala přístup do všech chrámů umění a v tajné spiknutí systematicky nahrazovala německou kulturu vlastní mizernou civilizací. Rozhořčení nad tímto stavem během dvacátých let neustále vzrůstalo.

Pozadím a živnou půdou této paranoie byla ovšem představa, že výmarskou kulturu vymysleli a řídí židé. Což nebyl celý režim židovskou republikou, Judenrepublik? Tato doktrína však měla velmi chatrný základ, neboť se opírala o protichůdné teorie hlásající, že židé ovládají bolševismus a zároveň i mezinárodní kapitalistický systém. Je sice pravda, že v počátečním komunistickém hnutí zastávali židé prominentní funkce. Ale jakmile se dostali k vládě bolševici, židé začali v Rusku ztrácet půdu pod nohama a v roce 1925 byl režim už úplně antisemitistický. Také v Německu, ačkoli spolupůsobili při zakládání komunistické strany (KPD), byli rychle vyřazeni, jakmile se strana stala masovou. Ve volbách roku 1932 nebyl z jejich 500 kandidátů ani jediný žid.⁴² Ale ani na opačné straně škály nehráli židé v německém finančnictví a průmyslu nějakou zvlášť důležitou roli. Představa se zrodila ze záhadného vztahu mezi Bismarckem a jeho finančním poradcem Gersonem von Bleichroderem,

⁴¹ MENCL, V., HÁJEK, M., *Křížovatky 20. století*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1990. 98-99 s.

⁴² MENCL, V., HÁJEK, M., *Křížovatky 20. století*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1990. s. 98-99.

což byl žid, který organizoval Rotschildovy i jiné bankovní domy, aby zajistil finanční krytí pro německé válečné podniky.

Ale ve dvacátých letech působili židé v státním finančnictví už jen zřídka. Velké finanční akce řídil Alfred Hugensberg a německá nacionalistická lidová strana, která byla antisemitská. Židé byli velmi aktivní při zakládání výmarského státu, ale po roce 1920 jeden z mála židů, který měl vysoké postavení, byl už jen Walther Rathenau a ten byl o dva roky později zavražděn.

Výmarská republika by byla bez židovských prvků docela jiná a nekonečně chudší a že je rozhodně dost důkazů pro to, aby se teorie o židovském kulturním spiknutí jevila uvěřitelnou.

To byl také hlavní důvod, proč se antisemitismus dal ve výmarském Německu tak rychle na pochod. Dokud nevznikla republika, antisemitismus nebal choroba, k níž by bylo Německo nějak zvlášť náchylné. Zemí pogromů bylo Rusko; městem antisemitské inteligence byla Paříž. Zdá se, že antisemitismus se objevil v Německu v sedmdesátých a osmdesátých letech devatenáctého století, v době, kdy determinističtí filozofové použili Darwinovy teorie o přirozeném výběru, aby z ní vydedukovali "zákony", jež vysvětlí mohutné změny způsobené industrializací, vznik velkoměst a početného, nikde nezakořeněného proletariátu. Křesťanství se k vysvětlení zla ve světě spokojilo s jedinou nenáviděnou bytostí, a tou byl Satan. Novodobá laická náboženství však potřebovala lidské d'ábly, a to celé skupiny takových d'áblů. Nepřítelem, měl-li být hodnověrný, musela být celá třída nebo rasa.⁴³

2.5. Hospodářství v nacistickém Německu

Za vlády nacistů se německé hospodářství výrazně zotavilo. Zůstává otázkou, jak dlouho by nacistický hospodářský zázrak trval, kdyby roku 1939 nevypukla válka a kdyby německé hospodářství nevstoupilo do válečného režimu, jinými slovy zda by se nacistům podařilo udržet hospodářské oživení i v průběhu čtyřicátých let. Jednoznačná není ani odpověď na otázku, kdo vlastně hospodářské oživení třicátých let v Německu řídil. Hitler se o řadu oblastí domácí politiky včetně ekonomiky vůbec nestaral a v řízení země byl uplatňován princip, který by bylo možné nazvat "prací pro Vůdce". Zatímco většina politických stran měla otázky ekonomické politiky ve svých stranických programech rozpracované s velkou pečlivostí, NSDAP byl v tomto směru výjimkou. Hitler sliboval, že Německo armádní síly, měl však jen velmi neurčité představy, jak v intencích vytčených cílů "pracovat pro Vůdce" a zdá se, že německé hospodářské

⁴³ JONSON, P., *Dějiny 20. století*. Čulík Jan. 13. svazek Praha: Rozmluvy Alexandra Tomského. s. 97-98.

oživení třicátých let proběhlo v rámci tohoto systému.

Nacistické hospodářství třicátých let lze nejlépe charakterizovat termínem hybridní. V zásadě je nelze považovat za socialistické, neboť největší soukromé společnosti nechytla vláda ve většině případů na pokoji. Stejně tak nešlo o hospodářství stoprocentně kapitalistické, neboť klíčové oblasti výroby měla vláda plně pod kontrolou. V Německu po roce 1933 byl zkrátka nacisty vytvořen hybridní hospodářský systém, v němž byla ekonomika nastartována a připravena na válku, zatím však fungovala v mírových podmínkách.⁴⁴

3. ROZDÍLY MEZI NACISMEM A FAŠISMEM

Nacismus pohlíží na stát jako na "lod". Národně socialistická teorie zastává názor, že stát nemá účel sám o sobě, je pouze prostředkem. Vyšší lidství předpokládá sice existenci státního zřízení, není však příčinně na jeho bytí vůbec závislé. Národní společenství je živnou půdou oněch tvůrčích sil, jež povznášejí lidstvo k vyšší tělesné a duchovní kultuře. Je tomu asi tak jako s nádobou a jejím obsahem: stát je onou nádobou, vše však záleží na obsahu a ten vytvářejí rasové prvky. Úkolem státu není nic jiného než péče, aby rasové jádro národní pospolitosti mohutnělo v ustavičném rozkvětu k výšinám nejkrásnějšího lidského důstojenství. Vztah státního zřízení k zachování rasové čistoty je také měřítkem, kterým národní socialismus hodnotí význam státu. Je pravda, jak Hitler uznává, že jde o měřítko do značné míry revoluční, neboť národní socialismus nepočítá s dnešním světem, nýbrž chce vytvořit nový řád budoucnosti. O hodnotě státu nerozhoduje tedy jeho kulturní význam nebo jeho mocenská jakost v soudobém světě, nýbrž prospěch, jaký skýtá národu, jež výrazně představuje. Hodnota státu je rovna významu životních podmínek, které stát připravuje národnímu společenství k umožnění dalšího vývoje.⁴⁵

Velice výrazným rysem nacismu je extrémní rasismus, který jako politická teorie a jako základ teorie dějin vstoupil do evropské politiky v druhé polovině devatenáctého století. Jako politická síla vystoupil do popředí v podobě antisemitismu na přelomu století, aby se pak stal intelektuální základnou nacismu. V průběhu celého devatenáctého století tvoří pokusy přistupovat ke zkoumání skrze tělo jednu z výrazných charakteristik rasismu. V Evropě byly v této době všeobecně uznávány dvě myšlenky: že existují vnitřní psychologické rozdíly mezi rasami, a že jen lidé jedné

⁴⁴ NOLTE, E., *Fašismus ve své epoše*. Dobeš Jan. 1. vydání. Praha: Agro, 1998.

⁴⁵ BAUER, F. SVÁTEK, F. *Mein Kampf očima historiků*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství XYZ vydal Rychto Petr, 2008. s. 97.

"krve" mohou sdílet jedno kulturní a intelektuální dědictví. Vznik nacionalismu, který zahrnoval hledání objektivních kritérií definice národních společenství a připisoval velkou důležitost národním dějinám a jazykům, spolu s dlouhým zápasem Evropy proti francouzské revoluci a racionalistickému dědictví osvícenské éry pomohly vytvořit podmínky, v nichž se mohl rasismus vyvíjet, až se stal politickou silou a základem teorie dějin.⁴⁶

Dalším rysem nacismu je antisemitismus. Primárním cílem nacistického teroru se stali Židé. Nacistické rasové doktríny získaly po nástupu Hitlera k moci podobu pseudovědeckých teorií a platných zákonů. Avšak v průběhu třicátých let se nacistická politika vůči Židům postupně vyvíjela. Bezprostředně po vítězství ve volbách roku 1933 se nenávist vybíjela jen ve formě nekoordinovaných útoků vůči židovskému obyvatelstvu. Ve Würzburgu došlo například k uvěznění a veřejnému ponižení Žida obviněného z milostného vztahu s nežidovskou ženou. Židé se stávali terčem útoků oddílů SA vysílaných i na venkov, kde terorizovali celé židovské rodiny, například mužům stříhali vousy či je pro zábavu nutili pít ricinový olej. O něco později začali nacisté bojkotovat židovské obchody. Napřed je pomalovali barvou, načež před vchod postavili hlídku SA, která zastrašila i ty nejodvážnější zákazníky. Roku 1935 nacistický antisemitismus získal právní kodifikaci v podobě norimberských zákonů. Židům bylo odňato německé občanství a bylo jim zakázáno uzavírat sňatky s árijci. tlak vyvíjený na židovskou populaci se poněkud zmírnil v letech 1936 a 1937, o což se zasadil ministr hospodářství Schacht, který se obával ekonomických dopadů perzekuce Židů. Svou roli při zmírnění tohoto tlaku sehrály i olympijské hry pořádané roku 1936 v Berlíně. Rasová nenávist však i nadále doutnala pod povrchem. V průběhu celých třicátých let byli Židé cíleně vyháněni ze svých podniků a vystaveni jejich bojkotu. Roku 1938 nacistická perzekuce Židů explodovala v podobě "křišťálové noci". Záminkou se stalo zavraždění německého diplomata polským Židem v Paříži. Joseph Goebbels požádal Hitlera o povolení nasadit proti populaci německých Židů svoje oddíly a Hitler jeho žádosti vyhověl. Útoky na židovské obydlí na celém území Německa byly zahájeny 9. listopadu.⁴⁷

Fašismus je historický fenomén lze pochopit jen v souvislosti jeho epochy. Zůstává většinou velmi spornou otázkou, co ale je tato epocha a jaký vztah stávajícího jevu k ní. Dva roky po pochodu na Řím vyšel německý spis, který sliboval pojednávat o

⁴⁶ MILLER, D., COLEMANOVÁ, J., *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Kuchtová Jana. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, s. 2003. 389.

⁴⁷ HUGHES, M., MANN, Ch., *Hitlerovo Německo*. Kováče Petr. Columbus, spol. s. r. o. Praha. 2002. s. 99-101.

„fašistické epizodě“ v Itálii. O mezihře v zemi, která duchu doby neposkytovala nikdy jisté útočiště. Tak se fašismus jevil ještě několik let v očích velké části evropské politické inteligence. Bezprostředně po Hitlerově převzetí moci vyjádřil významný politik německé konzervativní pravice ve svých novinách mínění, že „samovláda jedné strany podle fašistického vzoru“ je ve zcela jiných poměrech Německa sotva představitelná. Po Hitlerově a Mussoliniho triumfu v Mnichově ponechal v okamžiku deprese dokonce i jeden z jeho nejvýznamnějších protivníků otevřenou možnost, že fašismus ve svém sebepochopení má pravdu a že může být předurčen nejen k ovládnutí jedné epochy, ale celého věku. Když válka skončila porážkou fašismu, zůstala otázka nerozhodnuta. Také dnes může být jako vědecká postavena jen s vědomím, že spojuje jednu z nejznámějších a nejstarších těžkostí vědy s jedním z jejích nejmladších a nejožehavějších problémů.

V roce 1920 znalo v Evropě slovo fašismus jen velmi málo lidí a sám Mussolini jej jako neologismus kladl do uvozovek. V roce 1923 naproti tomu uspořádala levice v celém Německu „antifašistický den“ a demonstrovala tím proti německým, maďarským a bulharským fašistům neméně než proti vítězným Mussoliniho černým košilím. Jistý výklad pojmu byl podstatným předpokladem proti Hitlerovo uchopení moci – ono pověstné označení sociálních demokratů jako sociálfašistů, s nímž Komunistická strana Německa ve větším a hrubším měřítku opakovala smrtelnou chybu italských komunistů. Ale snad ve stejnou dobu chovali vůdci několika skupin extrémní pravice úmysl svolat „antifašistický kongres“. Druh kompromisu mezi oním velmi širokým a tímto velmi úzkým rozsahem určení představuje po velkém váhaní Kominterny běžný pojem antifašismus, který umožnil politiku lidových front a pod jehož prapory konečně bojovala velká světová koalice proti Hitlerovi a Mussolinimu, byť se pod nimi nikterak nesešla. Ale ještě i dnes má pojem fašismus bezprostředně politický význam.

Mussolini na vrcholu své vážnosti a své samostatnosti během let 1930-1935 často hovořil o tom, že fašistické ideje byly idejemi doby a že za pár let se celá Evropa stane fašistickou. Věřil, že všude odkrývá „fašistické fermenty politické a duchovní obnovy světa“. Přitom definuje fašismus jako „organizovanou, koncentrovanou, autoritativní demokracii na nacionální bázi“ a otevřeně si pro sebe ve světě činí nárok na vše, co požaduje posílení státní moci a zásahy do hospodářského života.⁴⁸

Fašistické režimy za 2. světové války byly často spojovány s korporatismem, který představuje významný přínos k analýze zájmových skupin podle míry, v níž byly

⁴⁸ NOLTE, E., *Fašismus ve své epoše*. Dobeš Jan. 1. vydání. Praha: Agro, 1998. s. 378-379.

začleněny do procesu veřejné tvorby politiky, tím, že reinterpretuje rozdíl mezi sférou soukromého a veřejného, charakteristický pro liberální teorii. Korporatismus předpokládal beztřídní společenskou strukturu, rozdělenou do různých korporací podle funkce, kterou měl mít každý v společné dělbě práce. Organizace měly být vytvářeny a schvalovány státem tak, aby byly zastoupeny zájmy všech kategorií, ale současně měly vykonávat bedlivou sociální kontrolu obyvatelstva. Na korporatistických principech dosud nebyla plně organizována žádná společnost, ale schéma italského systému za vlády Mussoliniho se ideálu těsně přibližovalo.⁴⁹

Dalším prvkem fašismu je voluntarismus, což znamená extrémní zdůraznění vůle, případně také neomezené svobody, kde se zároveň dochází k potlačení rozumu, poznání a pravdy a může vést k nebezpečnému iracionalismu, zbožnění holé síly a moci. Protiklad rozumu a vůle, pravdy a síly, poznání a jednání, rozvahy a svobody, intelektualismu a voluntarismu patří tedy mezi základní protiklady lidského myšlení a jednání. Obě složky k životu na světě nepochybně patří, každá z nich však sama o sobě vede ke zhoubným důsledkům.⁵⁰

Rozdílem mezi italskou a německou odrůdou fašismu je to, že německý fašismus prosazoval výrazně antimodernistickou filozofii. Zatímco italský fašismus se snažil prezentovat jako modernizující síla a osvojovat si vše dobré, co přináší průmysl a technologie, nacismus velkou část moderní civilizace odsuzoval jako dekadentní a hluboce narušenou. To se týkalo zejména urbanizace a industrializace. Podle nacistů jsou Němci ve skutečnosti národem rolníků, ideálně vybaveným pro prostou existenci nablízku půdy a zušlechťovaným fyzickou prací. Život v přeplněných, otupujících a nezdravých městech však podlomil německého ducha a ohrozil jeho rasově čisté jádro. Tyto obavy vyjadřovaly ideje „krve a půdy“ Waltra Darmé. Tyto obavy také vysvětlují, proč nacisté vychvalovali přednosti Kultur, ke které patří lidové tradice a manuální dovednosti západní civilizace. Tato „rolnická ideologie“ měla závažné důsledky, pokud jde o zahraniční politiku. Pomáhala zejména živit expanzionistické tendence, a to zvyšování přitažlivosti „životní prostoru“. Jedině expanzí může přelidněné Německo získat území, které jeho lidu umožní vrátit se ke své pravé rolnické existenci.

V základu této politiky byl však zásadní rozpor. Válku a vojenskou expanzi, i když ospravedlňovat poukazem na ideologii rolnického života, lze uskutečnit jedině pomocí techniky a postupů moderní industriální společnosti. Hlavními ideologickými

⁴⁹ MILLER, D., COLEMANOVÁ, J., *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Kuchtová Jana. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, s. 223-224.

⁵⁰ *Online slovník [online]*. 2010 [cit. 2010-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.online-slovník.cz/slovník-cizich-slov/voluntarismus>>.

cíli nacistického režimu bylo dobytí území a vytvoření rozsáhlé říše, k jejich naplnění bylo třeba rozšiřovat průmyslovou základnu a rozvíjet válečnou technologii. Období, kterému dominoval Hitler, tedy zdaleka nevrátilo německý národ k půdě, ale stalo se svědkem rychlé industrializace a růstu měst i velkoměst, nacisty tak opovrhovaných. Ukázalo se tudíž, že ideologie rolnického života je vlastně pouhou rétorikou. Militarismus přivodil i významné kulturní změny. Zatímco nacistické výtvarné umění ustrnulo na zjednodušujícím zobrazování maloměstského a venkovského života, propaganda neustále na německé lid útočila obrazy moderní technologie, bombardéry a stíhačkami počínaje, tanky a raketami V-1 a V-2 konče.⁵¹

⁵¹ HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., 2005. s. 227.

4. NEONACISMUS A NEOFAŠISMUS V EVROPĚ

Fašistická ideologie oslovuje prý každého člověka, který má strach ze svobody a zároveň je jakýmsi druhem citového záchvatu či příslibem romantického dobrodružství nebo sociálního úniku. V současném globálním světě, který přináší zvýšená rizika osamocení, nejistoty a silící migrační vlny, mohou často lidé propadat těmto svodům a utíkat od svobody k představám všemocného vůdce a nebo autoritativního státu. Na tuto strunu dnes hrají všichni evropští neofašisté a ultrapravicoví populisté volající po větší bezpečnosti, pořádku a vládě tvrdé ruky. Jenom připomeňme, že právě ekonomická zaostalost, politická nestabilita a národnostní neshody byly živnou půdou pro fašismus v meziválečném období, a proto bychom neměli podceňovat jeho možné zmrtvýchvstání. V tomto ohledu bychom měli brát vážně "zatím" skrytý potenciál neofašistických a neonacistických hnutí v současné Evropě, včetně těchto hnutí působících v České republice.⁵²

Neonacismus je novodobá ideologie navazující na myšlenky a tradice nacionálního socialismu. Cílem je jeho rehabilitace a usilování o jeho nastolení jako žádoucího politického systému. O prosazování této ideologie usilují politické strany i neregistrovaná politická hnutí a skupiny, některé z nich představují vysoké bezpečnostní riziko pro jednotlivce, skupiny lidí i samotný stát. Neonacistické skupiny mohou používat k dosažení svých cílů cílené zastrašování svých oponentů i nástroje politického terorismu. Moderní neonacistické hnutí je hnutí internacionální, překonávající některé historické nesrovnalosti a ambivalence snahou o prosazení nadvlády bílé rasy a ochrany evropsko-amerického prostoru před vlivem nepůvodních kultur a obyvatel.⁵³

Totální porážka mocností Osy v roce 1945 a pravda o nacistických zvěrstvech v koncentračních táborech pozdržely jen nakrátko nový nástup fašistické tradice v Evropě. Po prvním poválečném setkání evropských neofašistických a neonacistických skupin v Římě v březnu 1959 se sešlo asi sto jejich zástupců z Německa, Itálie, Rakouska, Francie, Španělska a Švédska v květnu 1951 v Malmo. Během deseti let se významnější evropské neonacistické strany sdružily v nové internacionále a v březnu 1962 byla v Benátkách založena Národní evropská strana, na které se dohodly Union Movement sira Oswalda Mosleye, Deutsche Reichspartei, Jeune Europe a Movimento

⁵² DANICS, Š., *Základy vědy o politice*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. 2009. s. 77.

⁵³ KALIBOVÁ, K., *CzechKid [online]*. 2010 [cit. 2010-15-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.czechkid.cz/si1310.html>>.

Sociale Italiáni.

Poválečné fašistické internacionály se zpravidla přísně distancovaly od svého válečného odkazu a snažily se vyhnout jakýmkoli trapným zmínkám o Hitlerovi, SS, nacismu a holocaustu.⁵⁴

Mosley se pokusil navázat na politiku své předválečné Britské unie fašistů a dovolával se evropské jednoty, což byl hlavní bod národní volební kampaně Unijního hnutí v roce 1948. Zatímco se těšil značné přízni britské krajní pravice, jeho strategie vyvolala opatrné námitky u nacionalistů a nereformovaných fašistů. Na jaře 1962, poprvé od konce války, byla taková opatrnost zcela zavržena Colinem Jordánem, britským neonacistickým vůdcem, jenž obdivoval Hitlera a vzkřísil veškeré nacistické rekvizity včetně hnědých košil, krátkých kalhot a holínek, pásek na rukávu se svastikou, jakož i pozdrav „Sieg Heil“, Heslo „Juden raus“ a Horst Wessel Lied. Spolu s Georgem Lincolnem Rockwellem, Sávitří Déví, Bruno Ludtkem a dalšími představiteli neonacistických skupin ze sedmi zemí založil v srpnu 1962 Světovou unii nacionálních socialistů jako samozvanou nacistickou internacionálu.⁵⁵

4.1. Velká Británie

Britský neonacismus Colina Jordana byl radikální reakcí na přítomnost barevné populace. Zatímco američtí neonacisté protestovali proti emancipaci nejnižší černošské vrstvy ve Spojených státech, britský protest mířil proti rychlému nárůstu barevných přistěhovalců z nových zemí Commonwealthu, který začal koncem padesátých let. Vedle rasového nacionalismu se Jordan hlavně inspiroval předválečnou fašistickou tradicí antisemitismu a neskonalým obdivem Hitlera a německého nacionálního socialismu. Tyto ideály zůstaly charakteristickým znakem Jordanova politického programu od válečných až do devadesátých let a učinily z něj vedoucí postavu poválečného Hitlerova kultu v Británii. Když se blíže podíváme na životný dráhu Colina Jordana, můžeme získat důležité ponaučení o dnešním militantním neonacistickém podzemí. Současné teroristické skupiny, například Combat 18 a Nacionálně socialistické hnutí Davida Myatta, mají své kořeny u Jordana. A poněvadž vzestup Colina Jordana proběhl na pozadí masové imigrace, má dnes historie britského neonacismu značný význam pro vývoj v Evropě.

Nejvýznamnější mezi Jordánovými stoupenci v době studií a později byl Arnold Spenser Leese, zarytý antisemita, jenž roku 1929 založil Imperiální fašistickou ligu, malou stranu, jež byla ve třicátých letech nejproněmečtější a nejotevřenější antisemitskou skupinou v Anglii a vždy zůstala nezávislou na Britské unii fašistů Oswalda Mosleye. Toho Leese

⁵⁴ GOODRICK-CLARKE, N., *Černé slunce - Árijské kulty, esoterický neonacismus a politika identity*. Korbělík Miroslav. 1. vyd. Praha: Eminent, 2006. s 46.

⁵⁵ GOODRICK-CLARKE, N., *Černé slunce - Árijské kulty, esoterický neonacismus a politika identity*. Korbělík Miroslav. 1. vyd. Praha: Eminent, 2006. s 46.

považoval za oportunistu a tvrdil, že jeho fašismus není založen na rasovém nacionalismu. Leeseho vliv na Jordana byl klíčovým faktorem v jeho propojení rasového populismu s předválečnou antisemitskou tradicí.

Poválečný nedostatek pracovních sil v ekonomikách západní Evropy byl řešen zaměstnáváním dělníků z jiných zemí. V případě Británie pocházeli tito dělníci z jejich (bývalých) kolonií, zejména ze Západní Indie, Indie a Pákistánu. Nově příchozí byli přijímáni s určitými obavami, zejména v dělnických čtvrtích, kde se měli usadit. Poněvadž ale žádná z velkých politických stran nechtěla dělat z imigrace politický problém, dalo se očekávat, že nová politická seskupení budou požadovat přísnou kontrolu přistěhovalství. Barevné přistěhovalectví oživilo staré rasistické a nacistické myšlenky. Podle Jordana spočíval přínos imigrace v tom, že občany přiměl uvažovat rasisticky, čímž se stali přístupnější vůči jeho antisemitským názorům. V únoru 1960 se Liga bílé obrany (WDL) a Národní strana pracujících (NLP) spojily v Britské národní straně. Předsedou se stal norfolkský pozemkový magnát Andrew Fountaine a Jordan národním organizátorem. V období 1945 - 1950 panovaly v Británii velice příhodné podmínky pro rozvoj krajní pravice z důvodu, že do země přišlo asi 60 000 imigrantů z bývalých kolonií.⁵⁶ Navzdory tomu, že rasový nacionalismus na sebe strhl nečekanou pozornost díky přistěhovalce otázce, mezi vedením BNP se začaly objevovat ideologické rozpory. Příčinou bylo, že u Jordana byla přímá spojitost s předválečnou érou nacionálně socialistického Německa. Jeho hlavní motivací byl obdiv k nacistickému Německu a Hitlerovi. Z toho důvodu Jordan přejmenoval svou frakci na Nacionálně socialistické hnutí (NSM), kde se objevovali atributy hitlerismu.

Dne 3. až 7. srpna 1962 se konal tábor strany NSM, kterou organizoval Lincoln Rockwell bylo ustanovení nové neonacistické internacionály, nazvané Světová unie nacionálních socialistů (WUNS), která vzešla z Cotswoldské dohody, přičemž Jordan, Rockwell a vůdce dalších zahraničních nacionálně socialistických stran vytvořili konfederaci. Následně potom byl Jordan zatčen a deportován do Spojených států a tím nastaly pro neonacisty zlé časy. Vedení WUNS přešlo na Rockwella a Americkou nacistickou stranu to přilákalo mnoho nových členů. A počátkem roku 1964 WUNS oznámila, že má národní sekce ve Francii, Velké Británii, Švýcarsku, Spojených státech, v Německu, Belgii, Dánsku, a dalších. Následovaly další roztržky, které se opět opakovaly a to rozdělení na BNP a NSM.

Po roce 1974 vystřídal Jordana jako vůdce Britského hnutí (BM) Michael McLaughlin z Liverpoolu, který měl úzké kontakty s ultrapravicovým podzemím, které rozdmýchávalo rasové násilí a usilovalo o napojení na evropské fašistické teroristy. V roce 1980 prý BM mělo pětadvacet poboček a čtyři tisíce členů, ale mezi ně se zřejmě počítali i skinheadi, fotbaloví výtržníci a pouliční násilníci.⁵⁷ Toto vše se dalo těžce zvládnout a spoustu útoků těchto skupin

⁵⁶ GOODRICK-CLARKE, N., *Černé slunce - Árijské kultury, esoterický neonacismus a politika identity*. Korbělík Miroslav. 1. vyd. Praha: Eminent, 2006. s 46-72.

⁵⁷ GOODRICK-CLARKE, N., *Černé slunce - Árijské kultury, esoterický neonacismus a politika identity*. Korbělík Miroslav. 1. vyd. Praha: Eminent, 2006. s 46-72.

přivodilo policejní vyšetřování a interní spory. To McLaughlin nemohl dále zvládnout a rezignoval. Byl ostře kritizován a aktivisté začaly tuto skupinu zachraňovat a na výročním setkání stranu přejmenovali na Britské nacionálně socialistické hnutí (BNSM). Hrstka skalních aktivistů BNSM oživila hnutí v duch Jordanových představ.

Combat 18, guerillová skupina činná od počátku devadesátých let, představovala další oživení Jordanovy představy o militantním nacistickém podzemí. Jsou přímým potomkem BNSM. Osmnáctka poukazuje na první a osmé písmeno abecedy, na jméno Adolf Hitler. Skupina se specializuje na zastrašování, obtěžování a brutalitu. C18 se začala formovat koncem roku 1991 z BNSM, skinheadských skupin hlásících se k hnutí Blood and Honour a z nechvalně známých rasistických fotbalových gangů, jako West Ham, Charlton a další. Spoustu členů C18 bylo členy Nacionálně socialistické hnutí, které bylo roku 1999 rozpuštěno z důvodu toho, že oblastní vůdce Copeland byl odsouzen za hřebíkové útoky na etnické menšiny.

Neonacistické podzemí v je v Británii aktivní již od počátku šedesátých let, snaží se řídit rasistický antisemitismus a v vyvolávat násilné střety mezi bílým a barevným městským obyvatelstvem. I po rozpuštění strany se neonacistické skupiny zachovaly, jak v podobě skinheads, tak například fotbalový fanoušci a další.⁵⁸

Pozůstatky Britské národní strany zmizely spolu s odvoláním Nicka Griffina roku 2004, který se omítal omluvit za obhajobu rasové nenávisti. Následně roku 2006 v komunálních volbách se počet křesel zdvojnásobil a ideologií strany tzv. etno-nacionalismus. Strana navrhuje "aby se imigranti a jejich potomci vrátili domů z neústupných, ale dobrovolných podnětů". Obhajují zrušení veškeré anti-diskriminační legislativy a omezuje stranické členství na "původní britské etnické skupiny".⁵⁹

4.1.1. Skinheadské hnutí a hudba bílé síly

Jak Skinheadské hnutí, tak hudba bílé síly mají kořeny v Británii, jejímiž městy se od padesátých let potulují gangy mladistvých. Kapely Teddy Boys, Mods and Rockers, Hell's Angels v průběhu let vytvářely různé módy osobitého oblékání a vyvolávaly spory mezi gangy, jakož i vzpoury proti rodičovské generaci. Skinheadské hnutí má počátky v letech 1968 až 1969, kdy se objevili mladí muži, jejichž společným rysem byla oholená hlava, ohrnuté džíny se šlemi a těžké boty s okovanou špičkou. Ve velké oblibě měli tetování, upřednostňující šokující nebo hrůzostrašné motivy. Vyznačovali se nesnášenlivostí a agresivitou, výhružným chováním a fyzickými útoky. Ač původně nebyli spojováni s žádnou neonacistickou skupinou, v sedmdesátých letech začala jak Národní fronta (NF), tak Britské hnutí (BM) skinheady verbovat do

⁵⁸ GOODRICK-CLARKE, N., *Černé slunce - Árijské kultury, esoterický neonacismus a politika identity*. Korbělík Miroslav. 1. vyd. Praha: Eminent, 2006. s 46-72.

⁵⁹ LUPTÁK, M., PÁNA, L., *Politické systémy v zemích Evropy*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. 2007. s. 93-94.

pouličních bojů.

Neonacistická hudební scéna v Británii byla dítětem této aliance. Od poloviny sedmdesátých let užívaly levicové a antifašistické skupiny populární hudbu k mobilizaci mládeže proti náporu Národní fronty. Ohromena úspěchem jejich hnutí, nazvaného „Rockem proti rasismu“, zahájila NF protiofenzivu „Rockem proti komunismu“, která se snažila propagovat skinheady. Jako hlavním trumfem Národní fronty byl Ian Start Donaldson a jeho kapela Skrewdriver. V druhé polovině devadesátých let, kdy uplynulo patnáct let od startu skupiny, existovalo v Británii nejméně dvanáct kapel bílé síly, které měly asi pět set skalních přívrženců, nacistických skinheadů. Kombat 18 hrál významnou roli při organizování koncertů.

Skinheadská scéna je hlavním rysem militantního neonacismu v Německu a po sjednocení se dramaticky zvětšuje. Asi s dvěma tisíci skalních neonacistických skinheadů a dvakrát tolika stoupenci představuje Německo zřejmě největší a nejlépe organizovaný neonacistický hudební trh v Evropě.⁶⁰

4.2. Francie

Strana Národní fronta (FN) patří k menším politickým stranám a navazuje na tradice extrémní francouzské pravice (stoupenců režimu z Vichy, antigaulistů, neofašistů) Národní fronta byla založen v roce 1972. Předsedou strany se stal Jean-Marie Le Pen, strana však byla od svého vzniku kontrolována krajně pravicovým hnutím "Nový řád". Až do roku 1981 zůstávala na periférii politického života. V roce 1986 po zavedení proporčního volebního systému se FN podařilo získat 35 křesel v Národním shromáždění. To bylo považované za relativní úspěch, avšak vzhledem k tomu, že republikánská pravice získala nadpoloviční většinu mandátů, nestala se pro ni spolupráce s FN nutností.

Koncem 80. let veřejná popularita FN klesla, v důsledku vnitrostranických sporů předsedy Le Pena s místopředsedou strany Bruno Megretem, ale také kvůli FN, tomu přispěly společenské aféry. Těmito aférami jsou myšleny například problémy s nošením muslimských šátků ve školách, devastace židovského hřbitova v Carpentrase připisovaná stoupencům FN a prohlášení Le Pena o podpoře iráckého diktátora Saddama Husajna. Znovu se však ve francouzských předměstí objevily problémy s arabskými přistěhovalci a podpora Le Pena opětovně rostla. V regionálních volbách v roce 1998 získala strana 15,5 % voličské podpory, díky tomu se v některých regionech stala FN důležitá z hlediska sestavování antilevicových koalic.⁶¹

Do šance sjednotit pravici a ultrapravici v roce 1998, však vstoupily vnitřní spory z

⁶⁰ GOODRICK-CLARKE, N., *Černé slunce - Árijské kultury, esoterický neonacismus a politika identity*. Korbělík Miroslav. 1. vyd. Praha: Eminent, 2006. s 243-147.

⁶¹ GOODRICK-CLARKE, N., *Černé slunce - Árijské kultury, esoterický neonacismus a politika identity*. Korbělík Miroslav. 1. vyd. Praha: Eminent, 2006. s 243-147.

důvodů otázek možných aliancí a kandidatur jednotlivců pro volby do Evropského parlamentu 1999. Dlouhotrvající konflikt mezi Le Penem a Bruno Megretem vedl k odštěpení konkurenčního seskupení Národní fronty - Národního hnutí (pod vedením Megreta) v roce 1999. Voličská podpora je zde zanedbatelná.

Prezidentské volby 2002 potvrdily skutečnou sílu osobnosti Le Pena a věrnost voličů FN. Ve své prezidentské kampani se Le Pen soustředil na otázky pocitu bezpečí občana, xenofobie zaměřená proti přistěhovalcům, rostoucímu projevu násilí v městských aglomeracích a další.⁶²

4.3. Itálie

Dne 2. srpna 1980 na sebe italští neofašističtí teroristé strhli pozornost jako veřejní nepřátelé kteří jsou stejně nebezpeční jako fanatičtí levicoví extremisté, kteří na nádraží v Boloni odpálili bombu a bylo pětadesát mrtvých a spousta zraněných. Důvodem tohoto útoku byl zmatek, hrůza a chaos, který teroristé považovali za spouštěč předrevolučních situací. Útočníky byli příslušníci neofašistického podzemí, jejichž inspirací je učitel a guru: Julius Vola.

Po tomto útoku se policie velmi snažila dopadnout teroristy, avšak několik členů militantní Nuclei Armati Rivoluzionari (NAR) uprchlo, aby uniklo vězení. Kdykoli v zahraničí navázali kontakt s krajně pravicovými skupinami, šířili italští teroristé povědomí o Evolovi. Ten získával stále větší pozornost a stal se kultovní postavou, stále více a více se diskutovalo o jeho knihách a myšlenkách. Probíraný byl také na konferencích Nové evropské pravice.

Julius Evola je dnes významnou ikonou fašistického idealismu. Jeho vzorem byla indoárijská tradice, v níž hierarchie, kasta, autorita a stát byly nadřazené materiálním aspektům života. Evola měl pověst troufalého a kontroverzního teoretika a byl rovněž znám v konzervativních kruzích hitlerovského Německa. I po jeho smrti v roce 1974 byl považován za fašistického mudrce neposkvrněného pádem Mussoliniho. Mladou generaci neofašistů tento prorok násilí a revoluce neodolatelně přitahoval. Evolovo pojetí rasy bylo spirituální, podmíněné duchem a tradicí a také vychvaloval SS jako nástroj státu, hierarchie, rasového dědictví a jako novou válečnou elitu.

Násilnosti italských neofašistů vyvrcholily četnými bombovými útoky a masakry. Adriano Ramauldi, jeden z vůdců mladých neofašistů, charakterizoval v roce 1971 Evolu jako intelektuálního hrdinu militantní italské pravicové mládeže, „protože jeho učení je rovněž filozofií totální války“. Roku 1975 krajně pravicové podzemí zahájilo útoky proti státu (vraždy politiků, loupení na ministerstvech). Tento teror v Itálii trval tak dlouho, dokud většina militantů nebyla zatčena nebo zabita a hrstka jich neuprchla do zahraničí.

Na sklonku osmdesátých let dorazili uprchlí teroristé z Nuclei Armati Rivoluzionari (NAR) do Londýna, kde navázali kontakt s britskou krajně pravicovou Národní frontou (NF).

⁶² LUPTÁK, M., PÁNA, L., *Politické systémy v zemích Evropy*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. 2007. s. 52-53.

Mezinárodní export Julie Evoly velice výrazně obohatil dnešní krajní pravici v angloamerickém světě i jinde. Volův aristokratický svět tradice, nastíněný exotickými obrazy Hyperborejců východní mytologie a postavený vedle „židovského ducha“, nabízí esoterickou mystiku pro reakcionářskou debatu, přičemž neustále přitahuje nové publikum. Jeho nekompromisní Nový věk spirituality oslovuje ty, kdo na prahu jednadvacátého století kategoricky odmítají rovnostářský svět demokracie, kapitalismu, multikulturalismus a techniky. V roce 1998 se vyrojila celá řada publikací a konferencí připomínajících sté výročí Evolova narození.⁶³

4.4. Německo

Podzemní spisy Sávitří Déví, prorokyně árijské obrody a avatára Hitlera, měly důležitý a trvalý vliv na neonacistická hnutí v poválečném angloamerickém světě, a nejenom tam. Její vroucí oddanost Adolfu Hitlerovi, exaltovaný jazyk jejich knih, očividně náboženské zanícení pro věc nacismu a její cesty po okupovaném Německu z ní učinily živoucí příklad poválečné nacistické víry. Roku 1949 byla zatčena za nacistickou propagandu. V padesátých letech vstoupila do německého nacionalistického podzemí. Patřila k zakládajícím členům Světové unie nacionálních socialistů (WUNS) a na cotswoldské táborové konferenci roku 1962 a zářila na mezinárodní nacistické scéně až do své smrti o dvacet let později.

Po celou polovinu devatenáctého století slavní i málo známí němečtí filozofové a filozofové neúnavně rozvíjeli a vylepšovali árijský mýtus. Tímto mýtem byl hinduisticko-árijský spolu s nacistickým přesvědčením, se kterým se Sávitří Déví v říjnu 1945 vrátila z Indie do Evropy. Za šíření militaristických a nacionálně socialistických myšlenek na území spravovaném Spojeneckou kontrolní komisí byl nejvyšší trest podle zákona a to smrt. Nakonec však byla v srpnu 1949 předčasně propuštěna a vyhoštěna z Německa. Do Německa se však vrátila a stala se důvěrnou přítelkyní a souputnicí vůdců obnovující se nacistické scény. A jakmile byla denacifikace obětována novému zájmu západních Spojenců zlákat Němce ke studené válce proti Sovětskému svazu, začaly v zemi o překot vznikat nové politické strany, které čerpaly inspiraci z nacionálního socialismu. Když byla v roce 1952 zakázána Sozialistische Reichspartei (SRP), stala se nejvlivnější ultrapravicovou silou Deutsche Reichspartei (DRP) s 16 000 členy, několika křesly v zemských sněmech a asi půl milionem hlasů ve spolkových volbách.⁶⁴

Národně demokratická strana Německa je jedinou stranou, která se hlásí ke krajní pravici a bílému nacionalismu a je volena do zemských sněmů v současné době. Tyto strany nehrají na celostátní úrovni významnou roli. Strana je zastoupena v zemských sněmech v Sasku a Meklenbursku-Předním Pomořansku. Národně demokratická strana Německa požaduje obnovu německých hranic z roku 1937 a sebeurčení na základě „zdravé krve německého národa“.

⁶³ GOODRICK-CLARKE, N., *Černé slunce - Árijské kultury, esoterický neonacismus a politika identity*. Korbělík Miroslav. 1. vyd. Praha: Eminent, 2006. s. 73-76.

⁶⁴ GOODRICK-CLARKE, N., *Černé slunce - Árijské kultury, esoterický neonacismus a politika identity*. Korbělík Miroslav. 1. vyd. Praha: Eminent, 2006. s.116-162.

Prvním pokusem zakázat NPD v roce 2003 ten však neuspěl. V roce 2004 se dokonce tato strana dostala ve volbách do zemského sněmu v Sasku, přičemž populisticky využívá sociální problémy v bývalém východním Německu. Ačkoliv celostátně není příliš silná, v bývalém východním Německu získala mnoho příznivců. V roce 2006 se poprvé uskutečnil sjezd NPD v Berlíně, čímž strana chtěla demonstrovat svůj rostoucí vliv. Nečekaně slabý byl protest proti tomuto srazu, demonstrantů se sešlo jen asi 400.⁶⁵ V roce 2007 reagoval tehdejší evropský komisař pro záležitosti justice a vnitra a zároveň místopředseda Evropské komise Franco Frattini na útoky na cizince ve východním Německu. Prohlásil: „Xenofobie a extremismus se zvyšují všude v Evropě, ale Německo patří k pěti zemím, které nás znepokojují nejvíce“. Za další země, kde se projevují rasistické tendence, označil Itálii, Dánsko, Belgie a Francii. Kancléřka Angela Merkelová je k zakázání Národně demokratické strany Německa skeptická vzhledem k dřívějším neúspěchům postavit tuto stranu mimo zákon. V roce 2003 zákaz Národně demokratické strany Německa neschválil Ústavní soud v Karlsruhe.⁶⁶

⁶⁵ *Parlamentní servis [online]*. 2010 [cit. 2010-15-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.parlamentniserwis.cz/frattini-podporuje-zakaz-narodnedemocraticke-strany-nemecka2.html>>.

⁶⁶ *Parlamentní servis [online]*. 2010 [cit. 2010-15-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.parlamentniserwis.cz/frattini-podporuje-zakaz-narodnedemocraticke-strany-nemecka2.html>>.

4.5. Rakousko

Nacionální extremismus má v Rakousku širokou podporu. Strana Svobodná strana Rakouska (Volkstreue Ausserparlamentarische Opposition) je toho důkazem. Jako samostatná politická strana se vzhledem k zákazu vytvořit podobný typ strany nekonstivovala hned po ukončení 2. světové války. Jejím institucionálnímu vzniku předcházelo založení Svazu nezávislých v roce 1949, kterým byl dán prakticky základ zformování třetí politické strany v zemi.

Svaz nezávislých fungoval jako nedílná součást stranického systému až do roku 1956. Na sklonku tohoto období, v roce 1955, pak bývalý nacista A. Reinthaler založil dnešní Svobodnou stranu Rakouska, která nejen převzala dědictví Svazu nezávislých a stala se jeho pokračovatelkou, ale současně rozvinula a upevnila jeho organizační strukturu. V průběhu 80. let pak strana zaznamenala výrazný nárůst zájmu a podpory voličů. Její nejvýraznější osobností je v současné době J. Haider, který byl v září 1986 zvolen předsedou. Ve volbách do Národní rady roku 1986 strana získala celkem 18 mandátů, o čtyři roky později - roku 1990 – již 33.⁶⁷ Výrazný úspěch dosáhla strana v říjnových celorakouských volbách 1994, po nichž vrostl počet poslanců v parlamentě na 42. V celorakouských volbách 1998 získala téměř 22 % hlasů a potvrdila tak své postavení třetí nejsilnější strany v zemi.⁶⁸ Počátkem roku 1993 Haider shromáždil více než 780 tisíc podpisů v petici na zákaz imigrace cizinců.⁶⁹ Základní program strany určuje manifest z roku 1973 a upravuje jej i tzv. salcburský program z poloviny 80. let. Důraz je přednostně kladen na udržování vazby na německý fenomén v rakouských dějinách. Staví se jak proti socialistickým myšlenkám, tak proti katolickému klerikalismu, i když i v jejich řadách je výrazný počet příslušníků katolické církve.⁷⁰

Extrémní nacistické hnutí je sice malé, ale i přes to nebezpečné. Zakladatelem je Gottfried Kussel, v minulosti byl odsouzen k 10 letům vězení za pokus o obnovu Hitlerova NSDAP. Uvěznění Kussela rozpoutalo sérii teroristických útoků. Po propuštění byl nástupcem Kuhnenena, který byl pro obnovení západoněmeckého neonacismu. Kuhnen na konci 70. let založil neonacistické skupiny Spolek pro volný čas Hanza, Úder 8. května a Akční fronta nacionálních socialistů. Kuhnen a dalších 6 osob z Akční fronty nacionálních socialistů bylo obviněno z osnování spiknutí za účelem bombového útoku na památník koncentračního tábora Bergen-Belsen a na

⁶⁷ ŘÍCHOVÁ, B., *Komparace politických systémů II.1.* vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004. s. 159-159.

⁶⁸ ŘÍCHOVÁ, B., *Komparace politických systémů II.1.* vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004. s. 159-159.

⁶⁹ ŘÍCHOVÁ, B., *Komparace politických systémů II.1.* vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004. s. 159-159.

⁷⁰ ŘÍCHOVÁ, B., *Komparace politických systémů II.1.* vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004. s. 159-159.

několik zařízení NATO a ze snahy o svržení vlády. Kuhnenovi se podařilo prokázat pouze podněcování rasové nenávisti, oslavování násilí a šíření protiústavní propagandy, za což byl odsouzen na 4 roky. Kuhnen později založil Národní uskupení, které bylo zanedlouho zakázáno. Jeho členy potom uskupil do nové organizace, Německé alternativy, DA. A zde se jeho nástupcem stal Gottfried Kussel.⁷¹

4.6. Belgie

V Belgii je největší silou organizovaného rasismu extrémní pravicová strana Vlámský blok (Vlaams Blok). Je jednou z nejextrémnějších jazykově zaměřených politických stran, která se v zemi zformovala. Strana vznikla v roce 1978 (původně jako volební koalice) spojením dvou odnoží a to Vlámskou národní stranou a Vlámskou lidovou stranou, které se oddělily z mnohem umírněnějšího Lidového svazu. Mezi stoupenci strany se již na přelomu 70. a 80. let 20. století objevoval požadavek na osamostatnění. Samostatnost Flander se stala také hlavním volebním programem strany ve volbách 1999 a nesporně přinesla straně prospěch ve frontě zisku 15 poslaneckých mandátů. Politika strany je založena na požadavku vyhnání přistěhovalců pod heslem „Naši vlastní lidé nejdříve“. Tato strana také požaduje propuštění válečných nacistických kolaborantů. Nárůst podpory se nezastavil ani v následujících letech, takže strana odcházela ze všeobecných voleb 2003 již se ziskem 18 křesel. V současnosti je zcela zřejmé, že se strana přes veškeré snahy ostatních vlámských politických stran jednoznačně velmi silně zakotvila ve vlámském stranickém systému. Důležitou roli hraje rovněž na komunální úrovni.⁷²

⁷¹ VYSOKÁ ŠKOLA KARLOVY VARY, O.P.S., *Znalecký posudek [online]*. 2010 [cit. 2010-15-04]. Dostupný z WWW: <http://www.romea.cz/dokumenty/znalecky_posudek_mazel.doc>.

⁷² ŘÍCHOVÁ, B., *Komparace politických systémů II*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004. s. 47.

5. NEONACISMUS V ČESKÉ REPUBLICE

Součástí ideologie je rasismus v ČR, obrácený především proti Romům, cizincům a Židům. Neonacismus provází i snaha o popírání holocaustu a všeobecná víra v židovské spiknutí, někdy označované Z.O.G. (Zionist Occupation Government). Hnutí se snaží oslovit mladé lidi prostřednictvím různých forem propagandy – hudbou, internetem, vytvářením svébytného image. Některé neonacistické skupiny usilují o vstup do politiky prostřednictvím politických stran.

Podle organizace Tolerance a občanská společnost, o.s. připravilo během devadesátých let rasistické násilí v ČR o život více než dvě desítky lidí, do současnosti (09/2009) je to více než 30 osob zabitých z důvodu jejich rasy, politického přesvědčení, národnosti nebo jiného podobného důvodu.⁷³ Liknavost policie i soudů se dočasně změnila až po mezinárodním skandálu v roce 1997, kdy neonacisté zavraždili súdánského studenta Abdelradiho. Policisté pak při několika raziích pozatýkala přední aktivisty neonacistického hnutí a fakticky tak ukončila činnost dosud fungující české pobočky Blood and Honour, která již dříve navázala na činnost Bohemia Hammer Skins.⁷⁴

Na troskách pražské Blood and Honour postupně vzniká nové neregistrované uskupení Národní odpor, jehož členové (kromě pořádání koncertů a demonstrací) mění taktiku a usilují o vstup na regulérní politickou scénu. Vystoupení nenásilného charakteru mají získat roztržštěným skupinám (vedle již zmíněného Národního odporu, Národní aliance, Vlastenecká republikánská strana) dostatečnou podporu k založení politické strany, která by populistickou a umírněnou rétorikou umožnila neonacistům vstup do stranické komunální i parlamentní politiky. Postupnými koalicemi a slučováním menších uskupení vzniká strana Národně sociální blok, která usiluje o účast v parlamentních volbách roku 2002. Ministerstvo vnitra nepovolilo tento název a strana se zaregistrovala jako Pravá alternativa. Pokus o etablování se na politické scéně končí neúspěchem, neonacistům se nedaří výrazně změnit styl a rétoriku svých aktivit, nedokáží formulovat závažné společenské problémy srozumitelným jazykem, který by oslovil nespokojené vrstvy populace. Účastníky veřejných akcí Právě alternativy byli pouze rasističtí skinheadi. Po personálních třenicích ve vedení nakonec strana nezískala ani dostatek finančních prostředků ke složení potřebné volební kauce a červnových

⁷³ KALIBOVÁ, K., *CzechKid [online]*. 2010 [cit. 2010-15-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.czechkid.cz/si1310.html>>.

⁷⁴ KALIBOVÁ, K., *CzechKid [online]*. 2010 [cit. 2010-15-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.czechkid.cz/si1310.html>>.

voleb 2002 se nakonec neúčastnila.

Další ránu, která na několik let fakticky ochromila neonacistické hnutí, byla policejní razie Patriot vedená vůči organizátorům neonacistických koncertů. V letech 2002-2004 se tak české neonacistické hnutí dostává do dočasného útlumu.⁷⁵

Obnova veřejných aktivit začíná znovu na přelomu let 2004-2005. Národní odpor pracuje na bázi odporu bez vůdce (leaderless resistance). Tento koncept spočívá v decentralizaci hnutí na lokální uskupení, která jsou propojena v jednu spolupracující síť, nemají však centrální vedení. Touto organizační strukturou se neonacistické hnutí brání vůči infiltraci ze strany policie a dosahuje větší akceschopnosti a patří až zhruba do roku 2007 k hlavním tahounům neonacistické scény. Zaměřuje se na získávání nových členů, pořádání koncertů whitepower hudby a agitaci prostřednictvím webových stránek (<http://www.odpor.org>).

Na politické scéně střídá koncem roku 2004 Národní odpor dočasně nově vzniklé uskupení Národní korporativismus, které přináší částečně nová témata na pomezí mezi nacionalismem, neofašismem a neonacismem a netají se politickými ambicemi. Personálně se členská základna a základna podporovatelů Národního korporativismu prolíná s dalšími krajně pravicovými uskupeními, vytváří pomyslný most mezi legální politickou stranou (Dělnická strana) a otevřeně neonacistickými uskupeními (Národní odpor), z nichž čerpá personální substrát. Národní korporativismus postupně zachvacují vnitřní rozpory, převažují tendence k propojení s Národním odporem a nově vzniklými Autonomními nacionalisty. V dubnu 2008 ukončuje Národní korporativismus svoji činnost, vedení vyzývá sympatizanty k vstupu do Dělnické strany.

Zatím nejmladší neonacistickou skupinou aktivní na území České republiky jsou Autonomní nacionalisté navazující v roce 2007 na činnost Nacionalistů Kladno (vznik 2005). Představuje generaci nových neonacistických aktivistů orientujících se především na image a politickou agitaci. Koncept nezávislých svobodných buněk odmítajících centrální řízení je společně s ideologií převzat z NSR. V roce 2008 měli Autonomní nacionalisté nejméně 10 aktivních regionálních buněk a byli přímo zodpovědní (společně s Národním odporem a Dělnickou stranou) za eskalaci rasově motivovaného verbálního a fyzického násilí směřovaného zejména vůči romskému obyvatelstvu ČR.⁷⁶

⁷⁵ GOODRICK-CLARKE, N., *Černé slunce - Árijské kultury, esoterický neonacismus a politika identity*. Korbělík Miroslav. 1. vyd. Praha: Eminent, 2006. s. 73-76.

⁷⁶ KALIBOVÁ, K., *CzechKid [online]*. 2010 [cit. 2010-15-04]. Dostupný z WWW: <http://www.czechkid.cz/si1310.html>.

Pro novou generaci českých neonacistů je typická snaha o navázání mezinárodních kontaktů. Tradiční spolupráce je udržována již od dob federálního státu se slovenskými neofašisty. Ve významně vyšší míře se však v posledních dvou letech podařilo navázat pravidelné kontakty s německými neonacisty – neregistrovanými Autonomními nacionalisty, Svobodným/Národním odporem i legální politickou stranou NPD (Nationaldemokratische Partei Deutschlands). Neonacisté z obou zemí se pravidelně podporují na svých veřejných shromážděních, čeští aktivisté přebírají řadu nových postupů z NSR. Česká neonacistická scéna významným způsobem kopíruje německé vzory, ať již se jedná o koncept autonomního nacionalismu nebo propojování neregistrovaných, nezářka kdy militantních, neonacistických skupin a politických stran. Historický rozpor spočívající v okupaci českých zemí nacistickým Německem neonacisté překonávají koncepty bílé Evropy a Evropy národů, podle kterých má být evropský geografický prostor uvolněn původnímu bílému obyvatelstvu a nepůvodní menšiny mají být asimilovány nebo odstraněny.⁷⁷

Národnímu odporu a Autonomním nacionalistům se podařilo v rozmezí dvou let vítězně vrátit zpět na politickou scénu, a to díky oboustranně významné spolupráci s legálním politickým subjektem Dělnickou stranou. U zrodu strany stáli v roce 2003 členové Republikánské mládeže (přípravky Sládkovy SPR-RSČ), včetně lidí s kontakty na Národní odpor. Až do roku 2007 veřejně nevýrazná politická strana vytvářela a opouštěla koalice s dalšími krajně pravicovými subjekty. Vědomým propojením s Národním odporem a Autonomními nacionalisty získává Dělnická strana četné podporovatele, voliče a mediální zajímavost, kterou v roce 2008 zúročí v krajských volbách, kdy poprvé překonává v některých krajích magickou hranici 1%.⁷⁸ V této době se strana již dávno pohybuje za hranicí legality, verbální útoky na Romy, cizince, Židy a homosexuály dostávají podobu fyzického násilí, které následuje po veřejných shromáždění této politické strany. Pod tlakem veřejného mínění podává vláda návrh na rozpuštění Dělnické strany. V březnu 2009 konstatuje Nejvyšší správní soud, že se vládě nepodařilo ve 4 stránkovém návrhu dostatečně odůvodnit a prokázat skutečnost, že tato politická strana ohrožuje základní hodnoty demokratického právního státu. Vyhraný soud Dělnická strana využívá ke svému dalšímu zviditelnění, které zhodnocuje ve volbách do Evropského parlamentu, kde překonání 1% hranice znamená státní finanční příspěvek ve výši 750 tis do kasy politické strany, která sama sebe označuje za stranu

⁷⁷ GOODRICK-CLARKE, N., *Černé slunce - Árijské kultury, esoterický neonacismus a politika identity*. Korbělík Miroslav. 1. vyd. Praha: Eminent, 2006. s. 73-76.

⁷⁸ KALIBOVÁ, K., *CzechKid [online]*. 2010 [cit. 2010-15-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.czechkid.cz/si1310.html>>.

nacionálních socialistů.⁷⁹

Nárůst veřejných aktivit krajní pravice v letech 2007-2009 je výsledkem dlouhodobě podceňované situace ze strany státní správy a policie. Rezignace na odhalování násilné a organizované trestné činnosti vytváří v neonacistech pocit beztrestnosti a přesvědčení, že jejich boj za bílou rasu namířený zejména proti romské minoritě, cizincům, židovské komunitě a antirasistickým aktivistům je všeobecně legitimní. Nárůst sebevědomí české neonacistické scény vyvrcholil organizovanými pogromy proti Romům žijícím v sociálně vyloučených lokalitách a žhářským útokem proti romské rodině na severní Moravě. Na bezpečnostní situaci a skutečnost, že orgány státní správy nejsou schopné zajistit jejich bezpečnost, reagovali Romové novou emigrační vlnou cílenou zejména do Kanady, kde žádají o azyl. Důsledkem neonacistického násilí se tak v létě 2009 stává uložení vízové povinnosti všem občanům ČR z důvodu nárůstu počtu žádostí o azyl.⁸⁰

5.1. Dělnická strana a její nástupkyně

Krajně pravicová Dělnická strana skončila dne 17.2.2010, rozpustil ji Nejvyšší správní soud. Vyhověl v pořadí druhému návrhu vlády, podle níž je strana extremistická a ohrožuje demokracii. Soudci našli v programu, idejích a symbolech Dělnické strany xenofobní a šovinistické prvky, rasistický podtext a návaznost na nacionální socialismus, ideologii Adolfa Hitlera. V historii samostatné ČR to je poprvé, kdy soud rozpustil některou z politických stran kvůli její politické činnosti. Soud zároveň uvedl, že řada problémů, na které strana poukazovala, skutečně existuje.

Předsedové ČSSD a ODS Jiří Paroubek a Mirek Topolánek toto rozhodnutí Nejvyššího správního soudu na zrušení Dělnické strany uvítali. Shoda těchto dvou politiků je zvláště v poslední době, před květnovými parlamentními volbami, velmi vzácná. Paroubek ale zároveň zkritizoval neúspěšný první pokus o soudní rozpuštění extremistického uskupení, který byl podniknut v době, kdy vnitro vedl místopředseda ODS Ivan Langer. Sám exministr Langer dnes ČTK řekl, že dnešnímu vítězství státu u Nejvyššího správního soudu pomohl i první neúspěšný pokus o rozpuštění Dělnické strany. Rozhodnutí soudu přivítal i šéf komunistů Vojtěch Filip. "Nejde o jakýsi názorový střet, ale jde o organizování akcí, které jsou v rozporu s ústavou a vyzývání k fyzickým útokům, které byly vyslyšeny občany České republiky," řekl ČTK a televizi

⁷⁹ KALIBOVÁ, K., *CzechKid [online]. 2010 [cit. 2010-15-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.czechkid.cz/si1310.html>>.*

⁸⁰ KALIBOVÁ, K., *CzechKid [online]. 2010 [cit. 2010-15-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.czechkid.cz/si1310.html>>.*

Prima.⁸¹ Komunisté se podle něj neobávají, že by zrušení hrozilo i jim. Postupují prý v souladu s ústavou a nevedou kampaň za fyzické útoky. Pokud jde o potenciální voliče Dělnické strany, komunisté se podle Filipa pokusí oslovit i je. Podle Peciny bude ministerstvo vnitra nadále sledovat aktivity členů rozpuštěné Dělnické strany, neboť je možné, že se pokusí vstoupit do jiné strany či si založit zcela novou. "Je dobře, že soud konal. Je to správné rozhodnutí. Jsem rád, že se to tak stalo, soud shledal dobré důvody k rozpuštění Dělnické strany. Zdůvodnění bylo dobré a přesné, soud stranu posuzoval podle jejích skutků," řekl ČTK předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg.⁸² Rozhodnutí soudu ocenil i předseda Strany zelených Ondřej Liška, podle kterého je to dobrá zpráva o tom, že stát má dostatek nástrojů k boji proti extremismu, jen je musí chtít využít. Zákaz DS přivítal také ministr pro lidská práva Michael Kocáb.⁸³

Představitelé rozpuštěné krajně pravicové Dělnické strany půjdou do voleb pod hlavičkou spřízněné Dělnické strany sociální spravedlnosti. Na tiskové konferenci v Praze dne 20.2.2010 to novinářům řekl předseda DS Tomáš Vandas. Do nového subjektu se podle něj přesune i členská základna. Před místem konání tiskové konference hlídkovali policisté. Dělnická strana bude v parlamentních volbách na jaře tohoto roku kandidovat jako Dělnická strana sociální spravedlnosti," uvedl Vandas.⁸⁴

Dělnická strana sociální spravedlnosti je strana národně orientovaná. V rámci Evropské unie podporujeme spolupráci obdobných subjektů. Naším posláním je hájit zájmy pracujících občanů, studentů a učňů, stejně tak podporovat seniory, matky s dětmi a vznik tradičních rodin. Přistěhovalectví nepovažujeme za alternativu zajištění natality národa.

Požadujeme sociální jistoty pro všechny občany. Odmítáme diskriminaci nebo zvýhodňování určitých skupin. Programem DSSS je vytvářet demokratickou společnost na principech sociální spravedlnosti pro všechny občany našeho státu, a to bez rozdílu rasy, věku a pohlaví.

Upřednostňujeme rozvoj domácího podnikání před nekontrolovaným přílivem zahraničního kapitálu. Podporujeme obnovení prestiže řemesla a manuální práce. Hlásíme se k českému a moravskému patriotismu a tradicionalismu našeho národa.

⁸¹ *České noviny [online]*. 2010 [cit. 2010-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/predstavitel-ds-pujdou-do-voleb-pod-hlavickou-jine-strany/438204>>.

⁸² *České noviny [online]*. 2010 [cit. 2010-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/soud-rozpustil-delnickou-stranu-ta-presto-pujde-do-voleb/436598>>.

⁸³ *České noviny [online]*. 2010 [cit. 2010-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/soud-rozpustil-delnickou-stranu-ta-presto-pujde-do-voleb/436598>>.

⁸⁴ *České noviny [online]*. 2010 [cit. 2010-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/soud-rozpustil-delnickou-stranu-ta-presto-pujde-do-voleb/436598>>.

Odsuzujeme totalitní ideologie 20. století, zejména nacismus a komunismus.

DSSS pokračuje v boji za naši nezávislost na byrokracií Evropské unie, přísnou politiku proti imigrantům a opravdovou svobodu slova. Ve skutečné demokracii nesmí existovat trest za názor. V opravdové demokracii jsou politické procesy řešeny na půdě parlamentu, ne na půdě soudu.⁸⁵

⁸⁵ *Dělnická strana sociální spravedlnosti [online].* 2010 [cit. 2010-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.dsss.cz/>>.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo najít podobné rysy nacismu a fašismu a následně je srovnat a charakterizovat. Zjistit první zmínky o těchto směrech a představit je v historických etapách v Evropě. Dalším cílem bylo najít pozůstatky nacismu a fašismu v 21. století v evropských zemích a dále se zaměřit na Českou republiku, zda je možné najít prvky nacismu nebo fašismu na politické scéně a v hnutích.

V bakalářské práci je možné nalézt, jak u nacismu, tak u fašismu první historické zmínky o těchto směrech. V obou kapitolách je směr zachycen v různých časových obdobích. V kapitole, která srovnává jednotlivé směry, se můžeme dozvědět všechny rozlišnosti a zároveň podobné prvky nacismu a fašismu. Následující dvě kapitoly se věnují Evropě po 2. světové válce, až do 21. století. Zde jsou podrobně rozebrány jednotlivé státy Evropy a představeny jednotlivá extremistická hnutí a politické strany, kde je možné nalézt neonacismus a neofašismus. V poslední kapitole můžeme nalézt hnutí vyskytující se v České republice a politickou stranu, která v průběhu let prošla mnoha změnami, to vše bude zde uvedeno.

Smyslem této bakalářské práce je snaha upozornit na hrozící nebezpečí plynoucí z neonacistických a neofašistických hnutí v Evropě. Otázkou však zůstává, zda by jejich zákaz pomohl, nebo by situaci ještě zhoršil. Je na každém z nás, udělat si názor na tuto problematiku. Dle našeho názoru zatím není vliv neonacistických hnutí v České republice, tak velký, je spíše okrajový. Nebezpečí hrozící od těchto skupin plyne především z násilí, které páchají jednotlivci této ideologie. Toto násilí není pouze v České republice, ale i v ostatních evropských státech u lidí vyznávající tyto ideologie.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje

1. BAUER, F. SVÁTEK, F. *Mein kampf očima historiků*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství XYZ vydal Rychto Petr, 2008. ISBN 978-80-86864-95-2.
2. DANICS, Š., *Základy vědy o politice*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. 2009. ISBN 978-80-86708-89-8.
3. GOODRICK-CLARKE, N., *Černé slunce - Árijské kultury, esoterický neonacismus a politika identity*. Korbělík Miroslav. 1. vyd. Praha: Eminent, 2006. ISBN 80-7281-281-5.
4. HEYWOOD, A., *Politické ideologie*. Masopust Zdeněk. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, s. r.o., s. 2005. ISBN 80-86861-71-6.
5. HUGHES, M., MANN, Ch., *Hitlerovo Německo*. Kovács Petr. Columbus, spol. s.r.o. Praha. 2002. ISBN 80-7249-723-7.
6. JONSON, P., *Dějiny 20. století*. Čulík Jan. 13. svazek Praha: Rozmluvy Alexandra Tomského. ISBN 80-85336-07-3.
7. LUPTÁK, M., PÁNA, L., *Politické systémy v zemích Evropy*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. 2007. ISBN 978-80-86708-50-8.
8. MENCL, V., HÁJEK, M., *Křižovatky 20. století*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1990. ISBN 80-206-0180-5.
9. MILLER, D., COLEMANOVÁ, J., *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Kuchtová Jana. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2003. ISBN 80-85947-56-0.
10. NOLTE, E., *Fašismus ve své epoše*. Dobeš Jan. 1. vydání. Praha: Agro, 1998. ISBN 80-7203-107-4.
11. RIDLEY, J., *Mussolini*. Dvořák Milan. 1. vyd. Praha: Themis, 2002. ISBN 80-7312-007-0.
12. ŘÍCHOVÁ, B., *Komparace politických systémů II*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004. ISBN 80-245-0757-9.

Elektronické zdroje

1. *České noviny [online]*. 2010 [cit. 2010-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/predstavitel-ds-pujdou-do-voleb-pod-hlavickou-jine-strany/438204>>.
2. *České noviny [online]*. 2010 [cit. 2010-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/soud-rozpustil-delnickou-stranu-ta-presto-pujde-do-voleb/436598>>.
3. *Dělnická strana sociální spravedlnosti [online]*. 2010 [cit. 2010-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.dsss.cz/>>.
4. KALIBOVÁ, K., *CzechKid [online]*. 2010 [cit. 2010-15-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.czechkid.cz/si1310.html>>.
5. *Online slovník [online]*. 2010 [cit. 2010-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.online-slovník.cz/slovník-cizich-slov/voluntarismus>>.
6. *Parlamentní servis [online]*. 2010 [cit. 2010-15-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.parlamentniserwis.cz/frattini-podporuje-zakaz-narodnedemocraticke-strany-nemecka2.html>>.
4. VYSOKÁ ŠKOLA KARLOVY VARY, O.P.S., *Znalecký posudek [online]*. 2010 [cit. 2010-15-04]. Dostupný z WWW: <http://www.romea.cz/dokumenty/znalecky_posudek_mazel.doc>.

SEZNAM ZKRATEK

- BM - Britské hnutí
- BNSM - Britské nacionálně socialistické hnutí
- ČTK - Česká tisková kancelář
- ČSSD - Česká strana sociálně demokratická
- DS - Dělnická strana
- DSSS - Dělnická strana sociální spravedlnosti
- DRP - Deutsche Reichspartei (německá politická strana)
- FN - Národní fronta ve Francii
- KPD - Komunistická strana Německa
- NAR - Nuclei Armati Rivoluzionari (italská teroristická skupina)
- NF - Národní fronta ve Velké Británii
- NLP - Národní strana pracujících
- NPD - Národně demokratická strana Německa
- NSDAP - Národně socialistické německé dělnické strany
- NSM - Nacionálně socialistické hnutí
- NSR - Spolková republika Německo
- ODS - Občanská demokratická strana
- SA - Sturmabteilung (Štábní stráž)
- SS - Schulztaffel (ochranný oddíl)
- SPR-RSČ - Republikánská strana Československa
- SRP - Sozialistische Reichspartei (německá politická strana)
- WDL - Liga bílé obrany
- WUNS - Světová unie nacionálních socialistů
- Z. O. G. - Zionist Occupation Government (neonacistické hnutí)

ABSTRAKT

TYLOVÁ, M., *Nacismus a Fašismus, jeho historie a vývoj v Evropě*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2010. 59 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Štěpán Strnad.

Klíčová slova: fašismus, nacismus, Mussoliny, Hitler, antisemitismus, Národní socialismus, rasismus, nacionalismus, Výmarská republika, doktrína, režimy, hnutí, neonacismus, neofašismus, Světová unie národních socialistů, Combat 18, Skinhead, Julius Evola, Sávitří Déví, Národně demokratická strana Německa, Svobodná strana Rakouska, extremismus, Vlámský blok, Dělnická strana, Blood and Honour, Národní odpor.

Hlavním tématem bakalářské práce bude zkoumání rozdílů mezi nacismem a fašismem. Vycházet bude z tištěné literatury, která se těmito tématy zabývá. Tyto politické směry jsou si velice blízké, avšak tu jsou odlišnosti, na které se práce bude zaměřovat a podrobně rozebírat. Snahou je zachytit vznik, vývoj a důsledky nacismu a fašismu. Dále pak poukázat na rozdíly mezi těmito směry a následně je porovnat. Ukázat jak tyto směry fungovaly a co v jednotlivých zemích Evropy zapříčinily. Představit další ultrapravicové směry, na které měly nacismus a fašismus vliv.

ABSTRACT

TYLOVÁ, M., *Nazism and Fascism, its history and developments in Europe*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2010. 59 p.
Supervisor: Mgr. Štěpán Strnad.

Key words: Fascism, Nazism, Mussolini, Hitler, anti-semitism, national socialism, racism, nationalism, the Weimar Republic, doctrine, procedures, movement, Neonazism, neofascism, World Union of National Socialists, Combat 18, skinhead, Julius Evol, Savitri Devi, the National Democratic Party of Germany, Freedom Party of Austria, extremism, the Flemish Block, the Labour Party, Blood and Honour, the National Resistance.

The main theme of thesis will study the differences between Nazism and Fascism. Will be based on printed literature that addresses these issues. These policy directions are very close, but there are differences, to which the work will focus and elaborate. The aim is to capture the origin, evolution and consequences of Nazism and Fascism. Then point out the differences between these lines and then compare them. Show how these trends and what worked in various European countries have caused. Introduce additional ultrapravicové directions, which should influence Nazism and Fascism.